

GERHART HAUPTMANN

(1862–1946)

ROZA BERND

Penkių veiksmyų pjesė

(1903)

Iš vokiečių kalbos vertė

JUOZAS MILTINIS

VEIKĖJAI

Berndas

Roza Bernd

Marta

Kristofas Flamas

Ponia Flam

Arturas Štrekmanas

Augustas Keilis

Flamo darbininkai:

Hanas

Heincelis

Golišas

Kleinertas

Senė Goliš

Flamo samdinės:

Vyresnioji merga

Jaunesnioji merga

Žandaras

PIRMAS VEIKSMAS

Derlinga lyguma. Giedras, šiltas gegužės rytas. Įstrižai iš kairės į dešinę, nuo vidurio pasisukdamas į priekį, eina lauko kelias. Dešinėje kelio pusėje laukai įkalnesni. Priekyje matyti jau sužaliavęs bulvių laukelis. Negilus prižydęs griovys skiria kelią nuo lauko, kairėje, žmogaus ūgio atkalnėje – sena vyšnia, dešinėje – lazdynai ir erškėtynas; toli, maždaug lygiagrečiai su keliu, gluosniai ir alksniai pažymi upelio vagą. Išsiskirsčiusios senų medžių grupės teikia kraštovaizdžiui parko išvaizdą. Kairėje, gilumoje, pro krūmų ir medžių tarpus matyti bažnytkaimio stogai ir varpinė. Dešinėje kelio pusėje – kryžius. Sekmadienis.

ROZA BERND, graži, tvirta, dvidešimt dvejų metų kaimietė mergina, susijaudinusi ir nuraudusiais skruostais, ateina iš krūmų kairėje pusėje, ir, bailiai apsižvalgiusi į visas puses, atsisėda ant pagriovio. Ji – basa, plikomis rankomis ir nuogu kaklu, pasikaišiusi sijoną; vieną pasileidusią šviesių plaukų kasą ji skubiai vėl supina. Bematant iš krūmų, iš kitos pusės, atsėlina vyriškis. Tai seniūnas dvarininkas KRISTOFAS FLAMAS. Flamas taip pat atrodo baukštus, bet jis smagus. Tai dailiai nuaugęs, apie keturiasdešimties metų, sportiškai, bet ne puošėviškai apsirengęs vyras. Apsiaavęs suvarstomais batais, medžioklinėmis kojinėmis, per petį persimetęs diržą su odiniu buteliu. Apskritai Flamas atrodo tvirtas, gajus, smagus, daręs plačiapečio įspūdį ir iš viso patrauklus žmogus. Jis atsisėda taip pat ant pagriovio, kiek atokiau nuo Rozos; abu pradžioje tylėdami žiūri vienas į kitą, paskui prapliumpa nebesuvaldomai juoktis.

FLAMAS (*Vis labiau užsidegdamas, vis garsiau ir nuoširdžiau dainuodamas, kaip koks kapelmeisteris mušdamas taktą*).

Miškuose ir lankose

leškau sau pramogos!

Aš esu medžiotojas!

Aš esu medžiotojas!

ROZA (*Iš pradžių dainos išsigandusi, paskui pralinksmėjusi, bet tebesusijaudinusi, keletą kartų nusijuokia*). Ne, ką jūs, ponas Flamai...

FLAMAS (*Smagiai*). Roza, dainuok ir tu.

ROZA. Kad nemoku, ponas Flamai.

FLAMAS. Netiesa, Roza! Aš dažnai girdžiu, kaip tu kieme dainuoji:

Medžiotojas iš Kurpfalco... Ei!

Jis joja per žalią girią.

ROZA. Šitos dainos aš visai negirdėjau, ponas Flamai.

FLAMAS. Na, kam visą laiką tas ponas Flamai!

Mergyte, op-op-op

Prie mano žalio šono!

ROZA (*Baugiai*). Ponas Flamai, tuoj žmonės iš bažnyčios pradės eiti.

FLAMAS. Tegu sau eina! (*Atsistoja ir, perėjęs į kairę pusę, iš kiauro vyšnios kamieno išima medžioklinį šautuvą*) Dėl visa ko vėl užsikabinsiu tą šaudyklę. Taip. Skrybėlė! Pypkę! Na, tegul dabar dėl manęs jie sau eina. (*Užsikabina šautuvą, pasitaiso skrybėlę su tetervino plunksnomis, išima iš kišenės ir įsikanda trumpą pypkę*) Va, žiūrėk, kokios vyšnios, kaip geri karoliai. (*Pakelia pilną saują vyšnių ir rodo Rozai. Tvirtai, nuoširdžiai*) Roza, kaip aš norėčiau, kad tu būtum mano žmona!

ROZA. Oje, ponas Flamai!

FLAMAS. Dievaži, Roza!

ROZA (*Baugiai priešindamasi*). O, ne, ne!

FLAMAS. Roza! Duokš man savo gerą, puikią leteną. (*Pastveria jos ranką ir atsiklaupia*) Dėl dievo, Roza! Matai, aš esu toks pašėlęs pramuštgalvis! Aš prakeiktai mėgstu savo mamutę, matai...

ROZA (*Pakėlusi ranką uždengia veidą*). Geriau kiaurai žemę prasmegti.

FLAMAS. ...aš prakeiktai mėgstu, sakau tau, savo žmoną... Bet (*nebetekęs kantrybės*)... Tegu ji sau ramiai gyvena!

ROZA (*Vėl nenorėdama juokiasi*). O jūs tai nerimstate, ponas Flamai!

FLAMAS (*Iš širdies, gėrėdamasis*). Vaikuti, tu gi graži mergina! Ak, mergyte, tu tokia graži, tu kaip paveikslas! Matai: mamutė... Mamutės ir mano tokia kebli istorija. Ne taip jau lengva ją išdrožti. Tu gi žinai, Henrieta nesveika. Ištisi devyneri metai, kai ji guli patale, retkarčiais savo riedančioje kėdėje teišklebėdama iš kambario. Kokia gi man, šimts perkūnų, iš to nauda?! (*Pastveria ją už galvos ir stipriai bučiuoja*)

ROZA (*Išsigandusi bučiavimo*). Žmonės iš bažnyčios eina!

FLAMAS. Ir neketina! Ko tie bažnytininkai šiandien tau įlindo į galvą?

ROZA. Dėl to, kad ir Augustas bažnyčioje.

FLAMAS. Šventakupriai visada bažnyčioje kiurkso! Kur gi kitur šventakupriai dėsis? Roza, dar net pusės vienuoliktos nėra; kai bus po viskam, varpai pradės skambinti. Ne, ne! O dėl mamutės tau nereikėtų baimintis.

ROZA. Ei, Kristofai, ji kartais taip pažiūri į žmogų, kad, rodos, skradžiai žemę prasmegtum.

FLAMAS. Tu juk nepažįsti mano senės! Mamutė yra gudri, kiaurai pro sieną mato! Bet ir gera ji kaip avelė... O jeigu netikėtai ji ir sužinotų, kas mudviem atsitiko, galvos mums vis dėlto nenuimtų.

ROZA. Ne, ne! Oi, dėl dievo meilės, ponas Flamai!

FLAMAS. Kas gi, Roza! Gal tabokėlės? Hm?.. (*Uosto taboką*) Aš dar kartą pasakysiu: man viskas vis vien! (*Su pagieža*) Kur pagaliau dingti tokiam nenuoramai, kaip aš? Kas gi tau dabar, Roza? Tu žinai, kaip man rimta visa tai. Leisk nors truputį pasiausti.

ROZA. Ponas Kristofai, jūs man toks geras!.. (*Su ašaromis akyse, jausmingai bučiuoja Flamo ranką*) Bet...

FLAMAS (*Kiek nustebeš*). Geras? Va, kad nori! Velniai mane rautų, Roza! Ką gi tai reiškia: geras tau. Būčiau laisvas, vesčiau tave. Matai, aš vėtytas ir mėtytas! Et, kas buvo, pražuvo! Man, galbūt, tikty... taip, kas čia gali žinoti!? Galėčiau dabar būti urėdu! O vis dėlto, spėjus tik seniui numirti, aš

dulkt į namus. Tuoju nutrenčiau velniop savo karjerą. Ne man tokios aukštos painiavos. Man ir čia dar viskas per daug iškilminga. Man troba iš rąstų! Šautuvas! Meškos kumpis! O jeigu kas nosį kiš – šratais į užpakalį...

ROZA. Bet juk šitaip neįmanoma, ponas Flamai! Ir... vis tiek turi tai kada nors baigtis.

FLAMAS (*Sau*). Perkūnas trenktų velniui į uodegą! Argi tas neraliuotas šventakupris negali palaukti? Ar ne per daug tam smurgliui ir taip dar liks? Ne, mergyte, aš mokėčiau užčiaupti jam srėbtuves.

ROZA. Aš ir taip ilgai nuvilkinau. Jis daugiau kaip dvejus metus laukė. Jau nebeleidžia delsti. Nebelaukia! Iš tikrųjų, ilgiau jau nebegalima.

FLAMAS (*Įsiutęs*). Nesąmonės, daugiau niekas, jei nori žinoti! Iki šiol tu akiai dirbai savo tėvui, nieko nenuoduodama apie gyvenimą, o dabar nori pasikinkyti į knygrišio pavalkus. Juk niekšiška, pasakysiu, taip alinti žmogų iki kaulų! Jeigu jau nieko geresnio nebenori, šitą visada suspėsi.

ROZA. Ne Kristofai... Jūs tik taip sakote, ponas Flamai! Jeigu jums taip būtų, jūs tikriausiai kitaip galvotumėte. Aš žinau, kaip tėvui sunku verstis. Ponai mums butą atsakė. Rodos, naujas šėrikas turi atsikraustyti! O tėvas vis neišleidžia sau iš galvos, kad pagaliau reikia vieną kartą susitvarkyti.

FLAMAS. Tai tegul tėvas veda Augustą Keilį, jeigu taip yra jį įsižioplinęs. Jis tiesiog pakvaišęs dėl šito žmogaus. Tarsi jis būtų jį apkerėjęs.

ROZA. Jūs klystate, ponas Flamai.

FLAMAS. Geriau sakyk... Palaukite... Ką aš šneku? Mane tiesiog purto jo šventeiviška išvaizda! Tik prievarta galiu žiūrėti į tą žmogų. Tegul man dievas atleidžia, o svarbiausia tau, Roza! Kodėl aš tau turėčiau būti neatviras! Galbūt jis ir yra ko nors vertas! Sako, jis turi pinigėlio susikalęs. Bet dėl to juk nelįsi į užpečkj.

ROZA. Ne, Kristofai! Jūs jau šitaip nekalbėkite! Dieve mano, aš negaliu to klausytis! Augustas nemažai prisikentėjo! Jam ir liga, ir nelaimės... širdį veria žiūrint.

FLAMAS. Jūsų, moterų, nesuprasi! Rodos, kita protinga ir ryžtinga, tik staiga kas nors atsitiks, ir nustumbi žmogus, kokios jūs iš tikrųjų kvailos. Kaip dievą myliu – kvailos kaip žąsys perkūnijai užėjus. Širdį veria – kokia čia šneka? Tada iš gailėsčio arba iš pakvaišimo gali ir už katorgininko ištekėti. Tu tai privalai kaip reikiant tėvui įkalti. Sakyk tu man, ko gi Augustui negana? Jis užaugo našlaičių prieglaudoje ir vis dėlto išėjo į žmones. Jeigu tu nenorėsi, suieškos jam kitą. Broliai Kristuje šitą padaryti sugebės.

ROZA (*Ryžtingai*). Nenoriu! Ir turi vieną kartą tai įvykti, ponas Flamai! Kas buvo, to nesigailiu, nors patylom prisikentėjau. Pati sau viena pastaruuju laiku. Tuščia jo! Dabar jau nebepakeisi. Betgi tai turi kada nors baigtis – ne, tęstis, toliau tęstis nebegali.

FLAMAS. Toliau tęstis nebegali! Kaip šitą suprasti?

ROZA. Nagi... kad kitaip jau nebus. Aš nebegaliu vilkinti: tėvas ilgiau nebepakęs. Jis čia visiškai teisus. Jėzus, Marija, viešpatie dieve! Man tikrai bus nelengva! Kada man nukris nuo širdies... nežinau... (*griebiasi krūtinės*)... tas spaudimas, ar kaip jį vadina. Man iš tikrųjų kartais skauda širdį... Vis tiek turi viskas pasikeisti.

FLAMAS. Ką gi, šiuokart jau nieko nebepadarysiu! Man laikas! Reikia eiti namo. (*Atsistoja ir užsikabina per petį šautuvą*) Iki pasimatymo! Sudiev, Roza.

ROZA (*Neatsakydama žiūri įbedusi akis į tolį*).

FLAMAS. Kas tau yra, Roza? Iki pasimatymo.

ROZA (*Neigiamai papurto galvą*).

FLAMAS. Ne? Gal aš tave užgavau, Roza?

ROZA. Hm. Bet niekuomet daugiau taip, kaip dabar, ponas Flamai.

FLAMAS (*Staiga aistringai*). Mergyte, o jeigu aš liksiu nelaimingas... (*Apkabina ją ir aistringai bučiuoja*)

ROZA (*Po akimirkos, staiga išsigandusi*). Viešpatie! Ponas Flamai, kažkas ateina.

FLAMAS (*Sumišęs pašoka ir dingsta už krūmo*).

Roza greit atsistoja, skubiai pasitaiso plaukus ir drabužius, baikščiai apsidairo, nieko nepastebi, tada paima kauptuką ir pradeda kaupinėti sklypelyje bulves. Po valandėlės, jai nepastebint, ateina šventadieniškai apsirengęs lokomobilio mašinistas ARTURAS ŠTREKMANAS. Jis yra laikomas gražuoliu: stambus, plačių pečių, dabitiškai besipuikuojančios išvaizdos. Jo šviesi, ilga barzda siekia iki krūtinės. Iš jo laikysenos, jo aprangos – kuri, pradedant ant pakaušio atsmaukta miškininko skrybėle, baigiant iki blizgėjimo nušveistais auliniais batais, išeiginiu švarku ir išsiuvinėta liemene, yra be priekaišto – matyti, kad Štrekmanas taip apie save gerai mano, taip nepaprastai savimi gėrisi, ir kad jis puikiai žino esąs ypatingai gražus.

ŠTREKMANAS (*Tarsi tik dabar Rozą pastebėjęs, dirbtinai maloniu balsu*). Labas, Bernd Roza.

ROZA (*Išsigandusi atsigrįžta*). Labas, Štrekmanai! (*Nepasitikėdama*) Iš kurgi tu dabar čia? Iš bažnyčios?

ŠTREKMANAS. Aš kiek anksčiau išėjau.

ROZA (*Susijaudinusi ir priekaištingai*). Dėl ko gi taip? Negalėjai išverti pamokslo?

ŠTREKMANAS (*Gyvai*). Mat... kai šiandien lauke taip gražu! Žmoną palikau bažnyčioje. Reikia kartais ir sau vienam pasibūti.

ROZA. Aš geriau būčiau bažnyčioje likus.

ŠTREKMANAS. Moterims ir privalu bažnyčioje.

ROZA. Tu, matyt, gerą nuodėmių maišą turi ant kupros! Turėtum dėl ko atgailauti.

ŠTREKMANAS. Su mūsų viešpačiu dievu aš gerai sutariu! Jis taip smulkmeniškai nežiūri į mano nuodėmes.

ROZA. Eik jau, eik.

ŠTREKMANAS. Dėl manęs jis labai galvos nekvaršina.

ROZA. Ei tu, išsipaikinęs nepraustaburni!

Štrekmanas garsiai ir nenuoširdžiai juokiasi.

ROZA. Jeigu esi toks doras vyras, kam namie savo pačią talžai?

ŠTREKMANAS (*Žaižaruojančiomis akimis*). Pataikei! Teisingai. Taip ir dera. Turi laiko ir pluk bobą – tada žinos, kas šeimnininkas.

ROZA. Neįsivaizduok, kad mes tokios silpnos.

ŠTREKMANAS. Tikrai. Taip yra! Kas teisinga, tas teisinga! Ir čia aš visada savo pasiekiu.

Roza nenorom susijuokia.

ŠTREKMANAS. Sako, tu žadi nebetarnauti pas Flamą?

ROZA. Aš jau pas Flamą nebetarnauju. Matai, kad jau kitą darbą dirbu.

ŠTREKMANAS. Bet vakar tu dar pas Flamą ruošėsi?

ROZA. Kas man! Noriu – ruošiausi, noriu – nesiruošiu! O jūs žiūrėkite ties savo nosimi.

ŠTREKMANAS. Ar tiesa, kad tėvas persikraustė kitur?

ROZA. Kur gi?

ŠTREKMANAS. Pas Augustą, į Lachmano namus.

ROZA. Augustas dar jų nenupirko! Žmonės čia daugiau žino negu aš.

ŠTREKMANAS. Jie jau kalba, kad netrukus vestuves kelsite.

ROZA. Kalbėkite dėl manęs, kiek patinka.

ŠTREKMANAS (*Kiek patylėjęs, žengia kelis žingsnius arčiau ir atsistoja, plačiai prasižergęs*). Tu teisi. Šitai visada suspėsi. Tokiai puikiai mergiotei kaip tu nėra ko bijoti – visada ištekės. Jai pirma reikia išsidūkti! Aš jam tiesiai į veidą taip ir nusikvatojau. Niekas juk nepatikės, ką tas nugaišėlis šneka.

ROZA (*Greit*). Kas gi toks šneka?

ŠTREKMANAS. Gi tas Keilis Augustas!

ROZA. Augustas šneka... Jau prisiklausė tų prakeiktų liežuvių.

ŠTREKMANAS (*Kiek patylėjęs*). Augustas yra pernelyg nukeipęs vaikiūkštis...

ROZA. Aš nebenoriu klausyti. Palikite jūs mane ramybėje. Jūsų rietenos man nerūpi. Abu iš to paties kelmo spirti.

ŠTREKMANAS. Tik sakoma! Bet ne to paties vikrumo.

ROZA. Aišku! Tavo vikrumas visur žinomas. Užtenka tik moteriškių paklausyti. Augustas jau tikrai netoks.

ŠTREKMANAS (*Juokiasi puikuodamasis*). Argi aš tai ginčiju?

ROZA. Tu ir negali.

ŠTREKMANAS (*Aštriai pažvelgęs pro pramerktas akis*). Su manim nepariešutausi. Ko iš moters noriu, tą ir gaunu.

ROZA (*Pašaipiai*). Tik jau!

ŠTREKMANAS. Tik jau! Kam ginčytis, Roza! Ir pati ne kartą į mane akimis dėbčiojai. (*Prieina arčiau ir nori ją apkabinti*)

ROZA. Nerėšk sparno, Štrekmanai! Atsitrauk nuo manęs.

ŠTREKMANAS. Nebūk jau...

ROZA (*Atstumia jį*). Štrekmanai! Aš pasakiau! Man jokie vyrai nerūpi. Drožk, iš kur atėjęs!

ŠTREKMANAS. Ką gi aš tau darau? (*Kiek patylėjęs, ima juoktis, pusiau piktai, pusiau sumišusiai*) Palauk! Tu pas mane dar ateisi! Aš tau sakau: kad ir kokia šventuole beapsimestum, turėsi pas mane dar ateiti! Čia stovi kryžius! O čia – medis! Galvon netelpa! Ir būta gi čia dalykėlių! Aš nemažai velnių prisiėdęs! Bet... po kryžium... drįstant taip išsireikšti... Koks jau bebūčiau, tikrai gėdyčiausi. Ką pasakytų tėvas su Augustu? Pavyzdžiui, čia – kriaušė, ji – išpuvus. Tai va: čia buvo šautuvas.

ROZA (*Dirbdama vis labiau ima klausytis. Nublyškusi ir drebėdama, nevalingai*). Ką tu kalbi?

ŠTREKMANAS. Nieko! Nebesakysiu daugiau. Bet, kad tokioj vietoj, apie kurią žmogus ir pamanyti negalėtum ir net per plaukelį nepagalvotum, šitokia sau išdarinėja baisiausius dalykus.

ROZA (*Išsigandusi, nebesitvardydama prišoka prie jo*). Ką tu pasakei?

ŠTREKMANAS (*Atremdamas jos baisy žvilgsnį*). Aš pasakiau – šitokia!

ROZA. Ką reiškia – šitokia?

ŠTREKMANAS. Tą ir reiškia.

ROZA (*Sugniaužia kumščius, perveria jį baisy žvilgsniu, kuriame sutelktas įtūžimas, neapykanta, baimė ir sumišimas, kol, pajutus savo bejėgiškumą, nuleidžia rankas ir, beveik aimanuodama, ištaria*). Aš apginsiu savo teises! (*Dešine ranka prisidengia ašarotas akis, kairiąja pakelia prijuostę ir nusišniurkštusi, kūkčiodama ir palūžusi, grįžta į savo darbo vietą*).

ŠTREKMANAS (*Palydi ją savo buvusiu piktai šaltu ir stipriu žvilgsniu. Bet, palaipsniui pradėjęs netyčiomis juoktis, pratrūksta garsiai kvatoti*). Taip, aišku! Per daug nesikrimsk. Roza Bernd, ką tu iš tikrųjų galvoji apie mane? Na ką? Kas čia tokio? Juk nėra niekam jokios skriaudos!? Kodėl nepavedžioti žmonių už nosies? Kodėl ne? Jeigu jie tokie kvaili! Moterys, kurios tai sumoja, man pašėlusiai patinka. Žinoma, tokio, kaip aš, neapšausi! Patikėk, aš jau tai seniai žinau.

ROZA (*Nesivaldydama*). Štrekmanai! Aš persiskelsiu galvą! Supranti? Arba eik šalin! Aš... mane... ištiks nelaimė!

ŠTREKMANAS (*Sėda ant ežios, suploja delnais per kelius*). Aje, vaje! Gink dieve! Ne, ne! Aš, matai, eisiu tuoj ir visur apie tave porinsiu, visur tave liežuviu skalbsiu? Koks man reikalas, norėčiau žinoti, kur tu zylioji ir kur ulioji.

ROZA. Aš namuose pasikarsiu ant balkio! Marilė Šubert irgi pasikorė.

ŠTREKMANAS. Jai visiškai kas kita buvo. Ji kitokios sriubelės buvo prisivirusi. O aš nebuvo prie jos prisivotinęs. Taigi, kartis nėra ko. Kitaip jau seniai nebūtų moterų likę. Taip yra, kaip visur yra: kur bežiūrėtum, visur tas pats. Hm. Tiktai... juokas ima! Ir daugiau nieko. Bet tavo tėvas kaip iš aukšto žiūri! Rodos, akimis žmogų nudobtų. Žmogus, rodos... gyvas į žemę sulįstum, kartais užkluptas beišdykaujant. Tai va! Išsišluok dabar savo kiemą!

ROZA (*Drebėdama iš baimės*). Jėzus, Marija, Juozapai šventas! Ne, ne!

ŠTREKMANAS. Na, sakyk man, argi aš neteisus, juk jūs šaukštais esate prisisiurpę šventuoliškumo: ir Augustas Keilis, ir tėvas, ir tu taip pat?! Su davatkomis man, aišku, ne pakeliui.

ROZA (*Vėl beviltiškai*). Melas, tu nieko nematei...!

ŠTREKMANAS. Ką? Nieko nemačiau? Velniai mane griebtų! Vadinasi, aš sapnavau! Aš nebežinau, negi tai buvo ne seniūnas Flamas iš Disdorfo! Šiandien dar nenurijau nė lašelio. Argi jis tavęs už

kasų nevažnyčiojo? Ar jis tavęs nešveitė į karklyną? (*Nesusivaldančiai kvatoja*) Jis tave, matyt, gerokai pačiupinėjo.

ROZA. Štrekmanai! Aš perskelsiu tau makaulę!

ŠTREKMANAS (*Dar tebesijuokdamas*). Klausyk! Ką tu? Tik nepradėk čia! Kas gi čia tokio? Aš tau nieko nesakau – kas pirmas atvažiuoja, tas pirmas mala; tai jau yra. Kad tik anas nežinotų, o būsiu nieko nematęs.

ROZA (*Bejėgiškai verkdamas, vaitodamas ir krūpčiodamas, dirba toliau*). Ir toks plevėsa drįsta taip burnoti?

ŠTREKMANAS (*Šiurkščiai, įtūžęs*). Tu burnoji! Aš nė truputėlio neburnoju! Jei norėčiau, tikrai galėčiau paburnoti: kur prieina seniūnas Flamas, ten ir aš prieičiau.

ROZA (*Nebesusivaldžiusi pradeda rėkdamas verkti*). Aš visada tvarkingai ir dorai gyvenau! Ateis čia kažkoks ir ims mane plūsti! Aš tris mažesnes seseris išauklėjau! Kiekvieną rytą trečią valandą keldavausi! Nė lašelio pieno nepasivelydavau išgerti. Visi žmonės žino! Kiekvienas vaikas žino...

ŠTREKMANAS. Dėl to nereikia tokio triukšmo kelti! Žmonės iš bažnyčios eina, varpai skambina. Galėtum būti mandagesnė su žmonėmis! Jūs tiesiog plyštate nuo išdidumo. Galbūt... atrodytų lyg ir taip! Aš neginčysiu, kad tu tikrai gali atkakliai dirbti ir sukalti pinigėlio. Bet apskritai jūs esate visos kaip viena.

ROZA (*Labai išsigandusi, žiūri į tolį*). Ar ten tik ne Augustas ateina?

ŠTREKMANAS (*Žiūri į tą pačią pusę, bažnytikaimio link. Paniekinančiai*). Kur? Ak, taip, žinoma! Abu labu. Dabar kulniuoją pro klebono sodą. Tai ką? Gal tu manai, kad aš turiu nešdintis? Nebijau aš tų poterinių eržilų!

ROZA (*Išsigandusi*). Štrekmanai, aš turiu susitaupiusi dvylika talerių...

ŠTREKMANAS. Roza, tu turi žymiai daugiau ką susitaupiusi!

ROZA. Gerai! Aš atiduosiu tau viską, ką turiu! Nusviesiu tau visus skudurus! Atnešiu viską iki paskutinio grašio, Štrekmanai, tik pagailėk manęs... (*Maldaujančiai bando pastverti jo ranką, kurią jis atitraukia*)

ŠTREKMANAS. Aš neimu pinigų.

ROZA. Štrekmanai! Dėl dievo, ne, ne...

ŠTREKMANAS. Norėčiau pamatyti, ar tu kada ateisi į protą.

ROZA. Jeigu kaime bent vienas žmogus sužinos...

ŠTREKMANAS. Priklausys nuo tavęs. Koks reikalas žmonėms žinoti. Tik man neužsisipirk, tada niekas nesužinos. (*Pasikeitęs, aistringai*) Na, kaip? Tu man pasiutusiai patinki...

ROZA. Kuri moteriškė tau pasiutusiai nepatinka!

ŠTREKMANAS. Aha, gerai! Tada aš nieko negaliu padėti. Kas sukiojasi po visus apylinkės dvarus su kuliama, kaip, sakysim, aš, tam netenka rūpintis apkalbomis. Aš puikiausiai žinau, ką aš jaučiu. Dar kol nebuvo Flamo – apie Augustą aš nekalbu – tu jau buvai man kritusi į akį! Kiek aš dėl to kančių prisisprogau, niekas to nežino. (*Su geležiniu atkaklumu*) Bet trauk mane velniai... trauk!

Tebūna, Roza, tai, kas bus! Aš daugiau neleisiu, kad iš manęs tyčiotūsi! Man jau perbėgo skersai kelio!

ROZA. Kas?

ŠTREKMANAS. Greit pamatysi.

Švariai, šventadieniškai apsirengusi, laukelio keliu šokinėdama atbėga jaunesnioji Rozos sesuo Marta. Ji dar vaikas.

MARTA (*Šaukia*). Roza, ką tu čia veiki?

ROZA. Reikia apkaupti tą sklypelį. Kodėl šeštadienį jo neapkaupėte?

MARTA. O Jėzus, Roza, tėvas gali ateiti!

ŠTREKMANAS. Jei pelninga, galvos nenusuks! Kas nepažįsta senio Berndto.

MARTA. Kas čia šitas, Roza?

ROZA. Ak, neklausinėk!

Lauko keliu iš bažnytkaimio ateina senis Berndas ir Augustas Keilis. Abu, tiek baltaplaukis senis, tiek jaunesnis, maždaug trisdešimties metų vyras, vilki juodais šventadieniškais drabužiais, ir kiekvienas turi rankoje giesmyną. Senio Berndto barzda žila, balsas silpnas, tarsi kadaise būtų persirgęs sunkia plaučių liga. Jis atrodo maždaug kaip atitarnavęs orus ponų vežėjas. Augusto Keilio, knygrišio, menki, tamsūs ūsai ir smaila barzda, jau praretėję plaukai, veidas išblyškęs, kartais konvulsiškai trūkčioja. Jis yra lieknas, jo krūtinė – siaura, o visa išvaizda rodo, kad jis yra namisėda.

BERNDAS. Ar tik ten ne Roza?

AUGUSTAS. Taip, tėve Berndai.

BERNDAS. Niekaip tos mergiotės neatpratinsi: jeigu jai užėjo, tai dirbs, pluš tiek šiokią dieną, tiek šventą. (*Priėjęs prie jos*) Ar savaitėje nėra kitų dienų?!

AUGUSTAS. Tu per daug stengiesi, Roza! Kam to reikia.

BERNDAS. Jeigu tai pamatytų mūsų gerasis ponas pastorius, jis labai susisielotų. Tikrai savo akimis nepatikėtų.

AUGUSTAS. Jis vėl klausinėjo apie tave.

ŠTREKMANAS (*Kandžiai*). Sako, jis ją ketina sau į šeimininkes paimti!

BERNDAS (*Tik dabar jį pamato*). Tai juk Štrekmanas!

ŠTREKMANAS. Visame savo stote! Mergaitė triūsia tarsi skruzdė ar bitė! Dirba, net šonkauliai treška. Jai nėra laiko bažnyčioje miegoti.

BERNDAS. Mudviem tikrai netenka ten miegoti. Gal greičiau čia kai kas miega, tie, kurie dar nenori pabusti. Sužadėtinis štai...

ŠTREKMANAS. Pataikė, kaip vėdaru į košę... O sužadėtinė tuo tarpu į kanapes.

AUGUSTAS. Tu šiandien pokštauti nusiteikęs.

ŠTREKMANAS. Tiesa, galėčiau apkabinti akmeninį kapčių, o, jei norit, ir bažnyčios pinigų dėžę. Po velnių, kaip man smagu. Man plaučiai plyš nuo juoko.

BERNDAS (*Rozai*). Susitvarkyk, eisime namo! Šitaip ne! Šitaip aš su tavim neisiu namo. Padėk kauptuką ten į vyšnią! Su juo žmones papiktinsi.

AUGUSTAS. Kiti slampinėja net su šautuvu.

ŠTREKMANAS. O dar kiti velniai – net su buteliu degtinės. (*Ištraukia iš kišenės degtinės butelį*)

AUGUSTAS. Kiekvienas už save atsako.

ŠTREKMANAS. Teisingai! Tu, kuris pats už save atsakai, įsidrąsink ir išgerk drauge. (*Duoda butelį Augustui, kuris nekreipia į jį dėmesio*)

BERNDAS. Tu žinai, Augustas negeria degtinės. Kur dabar tavo kuliamoji?

ŠTREKMANAS. Tėtuši Berndai, jūs išgersite su manim! Seniau juk ir varydavote degtinę. Mašina stovi ten pakalnėj, dvare.

BERNDAS (*Neskubėdamas ima butelį*). Tik su jumis, Štrekmanai, kitaip negerčiau. Kol dar dvare privažda buvau, visko tekdavo. Bet degtinę aš varydavau nenorom, o gerti tada tikrai negėriau.

ŠTREKMANAS (*Augustui, kuris numestą kauptuką deda į vyšnios drevę*). Dažnai pasižvalgyk į šitą vyšnią! Pif – paf – puf. Reikia tik nutaikyti ir paspausti.

BERNDAS. Yra žmonių, kurie sekmadienį eina medžioti.

ŠTREKMANAS. Seniūnas Flamas.

BERNDAS. Taigi! Mes jį sutikome! Negerai! Žmones papiktins!

Štrekmanas apmėto Rozą karkvabaliais.

ROZA (*Baimingai*). Štrekmanai!

BERNDAS. Kas yra?

AUGUSTAS. Ką tai reiškia?

ŠTREKMANAS. Nieko! Mes turime varną nupešti.

AUGUSTAS. Pešk savo varną su kuo tik nori! O kepti malonėk vienas.

ŠTREKMANAS (*Piktai grasindamas*). Žiūrėk! Saugokis, Augustai!

BERNDAS. Nusiraminkite... Nesivaidykite, vardan dievo!

ŠTREKMANAS. Rupūžė pučiasi, kol sprogsta.

AUGUSTAS. Rupūžė tas, kas duobėje ropoja.

ŠTREKMANAS. Augustai, nesivaidykime. Tėvas teisus, mes turime santaikoje gyventi! Nekrikščioniškai elgiesi pūsdamasis. Eikš! Išgerkime! Truktelėkime! Gražuolis tu tikrai nesi, kiekvienas pasakys, bet skaityti ir rašyti tai susigraibstai ir iš vargo išsikapanojai. Tai, vadinasi, greit šoksime linksmas vestuves. (*Augustui nereaguojant, Berndas paima butelį ir geria*) Man irgi padai niežti, tėtuši Berndai.

BERNDAS. Linksmų vestuvių proga galima padaryti išimtį!

ŠTREKMANAS. Kaip tik tai. Čia pritinka! Teisingai! Aš jau nebe tas sukuižęs dvaro arklininkas, kurį jūs kietai už pakarpos mygdavote prie darbo. Šiandien aš jau šio to pramokęs. Kas nešioja galvą ant pečių, tas sau kelią prasiskins.

BERNDAS. Na jau, kaip dievas laimins! (*Augustui*) Išgerkime už linksmas vestuves.

AUGUSTAS (*Paima butelį*). Jas dievas duos, už tai nėra ką gerti.

ŠTREKMANAS (*Tekštelėjęs delnais į šlaunis*). Ir kad mažų Augustėlių duotų! Kad seneliui džiaugsmo būtų! Ir kad pats vyriausias būtų seniūnas! Tegū ir Roza dabar su mumis išgeria.

BERNDAS. Ko verki, Roza, kas tau yra?

MARTA. Jai visą laiką iš akių ašaros rieda.

AUGUSTAS (*Rozai*). Išgerk gurkšnelį, jeigu jis taip nori.

Roza ima prisiversdama ir pasišlykštedama butelį.

ŠTREKMANAS. Na, gurkštelk! Smagiau! Nuryk!

ROZA (*Geria purtydamasi ir su neslepiamu pasišlykštėjimu grąžina butelį Augustui*).

BERNDAS (*Patylomis, su tėvišku pasididžiavimu Štrekmanui*). Tai bent mergina! Jis kaip savo akį turi ją saugoti.

UŽDANGA

ANTRAS VEIKSMAS

Didelis gyvenamasis kambarys seniūno dvarininko Flamo namuose. Didelės žemos patalpos pirmajame aukšte, durys dešinėje pusėje į priemenę. Antrosios durys galinėje sienoje jungia didįjį kambarį su mažesniuoju, kurį Flamas vadina medžioklės kambarėliu. Jame sudėti prietaisai šoviniams gaminti, ant sienos kabo drabužiai, šautuvai, paukščių iškamšos, kurios matyti, atidarius duris; ten stovi spinta su metrikacijos bylomis. Didelė gyvenamoji patalpa su trimis langais dešinėje pusėje, rudomis balkių lubomis ir kitokiais įrengimais, atrodo patogiai ir jauki. Kairėje, kampe, stovi didelė, senamadiška, gėlėta medžiaga apmušta sofa, prieš ją qžuolinis, poliruotas, tamsus ištraukiamas stalas. Viršum sofos, ant sienos, glaudžiai sukabinti briedžių ir stirnų ragai. Viršum medžioklės kambarėlio durų kabo stiklinė dėžė su kurapkų ir kurapkiukų iškamšomis. Toliau į dešinę nuo šitų durų – lenta su ant jos sukabintais raktais. Netoli jos – stiklinė spinta, prikimšta knygų. Už šitos stiklinės spintos stovi apuoko iškamša, šalia spintos kabo ant sienos laikrodys su gegute. Didelė, melsvai dryžuota koklinė krosnis užima dešinią patalpos kampą. Ties trimis langais, kairėje pusėje, – žydinčių gėlių vazonai. Langas netoli stalo – atidarytas. Taip pat atidarytas ir priekinis langas. Prie šito lango vežiojamoje kėdėje sėdi PONIA FLAM. Langai užkabinėti muslininėmis užuolaidėlėmis. Netoli priešakinio lango stovi sena išgaubta komoda, apdengta mezginių staldengte. Ant jos – stikliukai ir visokie šeimos suvenyrai, niekniekiai ir kiti panašūs daikteliai. Aukščiau, ant sienos – šeimos fotografijos. Tarp krosnies ir išėjimo į priemenę stovi senas rojalis, klaviatūra pasuktas į krosnį, ir išsiuvinėta kėdutė. Viršum rojaliaus – kelios dėžės su peteliškių rinkiniais. Priešakyje, dešinėje, – šviesiai poliruotas rašomasis stalas, kurio kojos su ratukais, prie jo – paprasta kėdė. Visai arti rašomojo stalo, prie sienos – keletas tokių pat kėdžių. Tarpulagėje – senas, ruda oda apmuštas, aukštu atlošu senolių krėslas. Viršum stalo kabo didelė angliška lempa su plačiu žalvariniu apvadu. Aukščiau rašomojo stalo, ant sienos, paprastuose mediniuose rėmuose – didelė gražaus penkerių metų berniuko fotografija, apvesta tik ką skintų laukinių gėlių vainiku. Po ja – plati, žema stiklinė vaza su neužmirštuolėmis, sukaišiotomis į drėgną smėlį.

Graži vėlyvo pavasario diena, apie vienuoliktą valandą ryto.

PONIA FLAM – orios, patrauklios išvaizdos keturiasdešimties metų moteris. Ji vilki lygia, juoda alpakine senamadiškai sukirpta suknele, ant galvos užsidėjusi baltą megztinį kyką, apie kaklą – megztinę apykaklę, o jos sulysusias dailias rankas pusiau pridengia mezginių manketai. Ant jos kelių – knyga ir plona batistinė nosinė. Ponios Flam veido bruožai ryškūs, įspūdingi. Jos akys žydros, įžvalgios, aukšta kakta, platūs smilkiniai. Plaukai, jau pražilę ir praretėję, sušukuoti tvarkingai ir perskleisti. Kartkartėmis ji pirštų galais juos palengvėle perbraukia. Jos veide ryškus geraširdiškumas, rimtumas, be griežtumo. Apie akis, nosį ir burną žaidžia daug šelmiškumo.

PONIA FLAM *(Susimąsčiusi pažvelgia pro langą, atsidūsta, įsigilina į knygą, paskui suklūsta; knygą, įdėjusi intarpą, užskleidžia, pasisuka į durų pusę ir sako garsiu simpatišku balsu). Kas ten... prašau į vidų! (Beldžiasi, durys į priemenę truputį prasiveria, pasimato senojo Berndo galva). Kas gi ten? Ak, tai tėvukas Berndas, mūsų našlaičių prieglaudos tarėjas ir bažnyčios seniūnas! Įeikite, tėvuk Berndai, aš neįkasiu.*

BERNDAS. *Mes norėtume pasikalbėti su ponu leitenantu. (Jeina. Paskui jį Augustas Keilis, abu, kaip pirma, šventadieniškai apsirengę)*

PONIA FLAM. *O! Kaip jūs iškilmingai atrodote.*

BERNDAS. Labas rytas, ponias Flam.

PONIA FLAM. Laba dienele, tėvukai Berndai! Mano vyras ką tik nuėjo į medžioklės kambarėlį. (*Mostelėjusi į Augustą*) Čia tikriausiai bus ponas žentas?

BERNDAS. Taip, su dievo pagalba, ponias Flam.

PONIA FLAM. Tai prašau sėsti! Jūs tikriausiai norite užsirašyti vedyboms. Na, pagaliau jos vieną kartą įvyks.

BERNDAS. Taip, ačiū dievui, dabar nebetruksime.

PONIA FLAM. Aš džiaugiuosi! Iš tikrųjų jau neverta laukti! Jeigu jau nuspręsta, ko gi delsti! Vadinasi, ji jau pasiryžo?

BERNDAS. Taip! Ir man tarsi akmuo nuo krūtinės nusirito. Ilgai jau ji muistėsi. Dabar pati skubina. Sako, geriau šiandien ištekėti, negu rytoj.

PONIA FLAM. Aš džiaugiuosi, ponas Keili! Taip, džiaugiuosi, Berndai! Kristai! Manau, mano vyras tuoj ateis! Vadinasi, viskas eina į gerąją pusę. Taip, tėvukai Berndai, dabar jau galite šnekėti apie laimę! Dabar jūs turėtumėt būti labai patenkintas.

BERNDAS. Taip jau yra! Jūs teisi, ponias Flam! Užvakar mes kartu viską apšnekėjome. Ir viešpats dar daugiau suteikė palaimos. Po to Augustas buvo pas Gnadau panelę, kuri buvo tokia mielaširdinga ir paskolino jam tris tūkstančius markių. Dabar už juos jis galės nusipirkti Lachmano namus.

PONIA FLAM. O, iš tikrųjų! Tai pasisekė! Na štai, tėvukai Berndai, jums ir vėl gerai. Kai ponas jus buvo atleidęs, palikdami be duonos kąsnio, buvote beviltiškai nusiminęs – jie iš tikrųjų niekšišškai pasielgė. Dabar dievas viską į gerą pakreipė.

BERNDAS. Taigi! Žmogus visada esi silpnadvasis.

PONIA FLAM. Taip, taip! Jums iš tikrųjų gerai išėjo! Pirmiausia, namas prie pat bažnyčios, o dar prie jo gražus žemės sklypelis! Roza, manau, šeimininkauti moka. Ne, ne, dabar tikrai galite būti patenkintas.

BERNDAS. Kiek daug gero padarė šitas ponias! Kam po dievo turėtume... daugiausia dėkoti? Jeigu būčiau tarnavęs pas Gnadau panelę ir taip dirbęs, kaip dirbau savo ponams, tikrai nebūtų tekę skųstis.

PONIA FLAM. Dabar, Berndai, jums nebetenka skųstis.

BERNDAS. Ačiū dievui, ne, tikrai ne! Jokiu atveju.

PONIA FLAM. Dėkingumo gyvenime nesulauksi. Mano tėvas keturiasdešimt metų buvo urėdu, o motinai vis tiek teko vėliau skųstis. Dabar jūs turėsite puikų žentą. Gyvensite jaukiame name ir dirbsite savo pačių žemę. Kad viskas eitų geryn, o ne blogyn, tegul jūsų vaikai pasirūpins.

BERNDAS. Iš tikrųjų to reiktų laukti! Abejoti visiškai netenka. Kas prasimušė, iš pradžių knygas nešiodamas...

PONIA FLAM. Ar tik jūs nenorėjote misionierium tapti?

AUGUSTAS. To, deja, mano sveikata nepavelijo.

BERNDAS. Rašto ir amato išmokdamas, geru krikščioniu ir doru žmogumi išaugęs, pas tą visai ramiai galiu priklausti galvą, net jeigu ir tuoj pat tektų amžinai užmigti.

PONIA FLAM. Jūs žinote, tėvuk Berndai, kad mano vyras metrikacijos reikalus kitam perduoda? Jūsų Rožą kažin ar besutuoks.

BERNDAS. Ji ravi griežčius...

PONIA FLAM. Taip, žinau! Roza dabar dirba pas mus. Ji jau šį rytą buvo pas mane. Jei norite pas ją nueiti – ten, tuoj už kiemo. Kristai!.. Va, štai ir jis...

FLAMAS (*Dar nepasirodęs, šaukia*). Einu! Tuoju!

PONIA FLAM. Metrikuotis atėjo.

FLAMAS be švarko ir liemenės pasirodo medžioklės kambarėlio duryse. Jo baltutėlių marškinių krūtinė atsegiota. Jis valo medžioklinį dvivamzdį šautuvą.

FLAMAS. Aha. Ką tik buvo mašinistas Štrekmanas. Aš mielai norėčiau, kad tuoju pat pradėtų kultū. Mašina stovi dvare. Bet jie dar negreit žada baigti... Viešpatie! Juk čia tėvukas Berndas.

BERNDAS. Taip, ponas Flamai, mes pas jus atėjome. Norėtume...

FLAMAS. Ne viską iš karto! Kantrybės! (*Žiūrėdamas į šautuvo vamzdžius*) Jeigu dėl metrikacijos, tėvuk Berndai, tai geriau dar kiek palaukti. Mano vietoje bus paskirtas išdininkas Štekelis: jis tai atliks kur kas iškilmingiau.

PONIA FLAM (*Prie smakro pakeltoje rankoje laikydama mezgimo vašelį, klausydamasi pokalbio, įdėmiai stebi savo vyrą*). Ne, Kristai, kokias tu dabar nesąmones kalbi!

AUGUSTAS (*Nuo pat pradžių išblyškęs, išgirdęs apie Štrekmaną, dar labiau išblykšta, iškilmingai susijaudinęs atsistoja*). Ponas leitenante, aš noriu pranešti apie santuoką. Aš esu pasiruošęs, dievui padedant, susirišti šventais santuokos ryšiais.

FLAMAS (*Atitraukia šautuvo vamzdžius nuo akių ir iš aukšto pasako*). Negalimas dalykas! Ar veja kas?

PONIA FLAM (*Su humoru*). Ko gi tu Kristai, sunerimai! Na, tegu sau vedasi žmonės! Tu tikras pamokslininkas! Jeigu būtų mano vyro valia, tėvuk Berndai, visi vaikinai liktų viengungiai, o merginos – neištekėjusios senmergės.

FLAMAS. Vedybos – spąstai nieko neišmanantiems mulkiams. Jūs, berods, knygrišys Augustas Keilis?

AUGUSTAS. Pasiruošęs jums patarnauti!

FLAMAS. Gyvenate, Vandrise, anoje pusėje? Pirkote Lachmano namus?

AUGUSTAS. Pasiruošęs jums patarnauti!

FLAMAS. Knygyną ketinate įrengti?

AUGUSTAS. Knygų ir popieriaus parduotuvę. Taip. Galbūt.

BERNDAS. Jį labiausiai traukia pamokančio turinio knygos.

FLAMAS. Prie Lachmano namų dar priklauso ir žemės. Rodos, ten, prie didžiosios kriaušės?

BERNDAS ir AUGUSTAS (*Vienu metu*). Taip, taip.

FLAMAS. Vadinas, mes ribojamės. (*Padedą šautuvą į šalį ir ieško kišenėje raktų, paskui šaukia pro duris*) Mina! Išvežk poniją! (*Kiek sunerimęs, tačiau tvardydamasis, sėda už rašomojo stalo*)

PONIA FLAM. Mat, koks kavalierius! Tačiau jis teisus! Aš čia nereikalinga! *(Iėjusiai dailiai kambarinei ir atsistojusiai už jos kėdės)* Mergyte, išvežk mane į medžioklės kambarėlį. Galėtum geriau savo plaukus susišukuoti. *(Kambarinė išveža ponią Flam į medžioklės kambarėlį)*

FLAMAS. Man gaila Lachmanų. *(Keiliui)* Jūs turėjote susitaupęs sklypui? *(Keilis susijaudinęs ir sumišęs kosti)* Pagaliau tai nesvarbu! Kas turi tą sklypą, gali džiaugtis. Jūs, vadinasi, pageidaujate... Bet jaunosios nėra? Kaipgi tat? Galbūt, jaunoji nesutinka?

AUGUSTAS *(Labai susijaudinęs, ryžtingai)*. Kiek aš žinau, mes susitarėme!

BERNDAS. Einu, atvesiu ją čia, ponas Flamai. *(Greit išeina)*

FLAMAS *(Regimai išsiblaškęs, atidaro rašomąjį stalą ir per vėlai pastebi, kad Berndas išėjo)* Nesąmonė, juk nėra ko skubėti. *(Suglumęs minutėlę žiūri į duris, pro kurias išėjo Berndas, paskui trukteli pečius)* Darykite, ką norite, elkitės, kaip išmanote! O aš užsidegsiu pypkutę. *(Atsistoja, paima iš knygų spintos tabako kapšiuką, nuo sienos nukabina trumpą pypkutę, ją prikemša ir jdega, paskui Augustui)* Jūs rūkote?

AUGUSTAS. Ne.

FLAMAS. Ir nešniaukiate?

AUGUSTAS. Ne.

FLAMAS. Ir negeriate nei alaus, nei degtinės, nei vyno?

AUGUSTAS. Nieko, išskyrus tik vyną per komuniją.

FLAMAS. Geležiniai principai! Pavyzdinga! Prašau! Juk beldėsi? Ar ne? Matyt, tie padūkėliai taksai! Ar jūs kartais laikui praleisti nešundaktariaujate? *(Augustas papurto galvą)* Aš pamaniau, gal jūs maldelėmis gydote! Rodos, lyg girdėjau apie tai.

AUGUSTAS. Tikriausiai tai buvo kas kita nei šundaktariavimas.

FLAMAS. O kas gi?

AUGUSTAS. Tikėjimas gali kalnus perkelti. O ko žmogus iš tikros širdies prašai... tam dievas tėvas ir šiandien dar visagalys.

FLAMAS. Prašau!? Vėl beldėsi? Prašau! Įeikite! Po velniais... *(Senis Berndas, gerokai išblyškęs, įstumia taip pat išblyškusių ir besispyriojančių Rozą. Ji ir Flamas minutėlę tvirtai žiūri vienas kitam į akis. Po to Flamas tęsia)* Puiku! Lukterėkite minutėlę! *(Nueina tarsi kažko atsinešti į medžioklės kambarėlį. Tarp Berndo, Rozos ir Augusto pakuždomis vyksta smarkus pokalbis)*

BERNDAS. Ką tau sakė Štrekmanas?

ROZA. Kas toks? Ne, tėve...

BERNDAS. Štrekmanas buvo kieme. Jis tau kažką įkalbinėjo.

ROZA. Ne, ką jis galėjo man įkalbinėti?

BERNDAS. Aš tave to ir klausiu.

ROZA. O aš nieko nežinau.

AUGUSTAS. Neturėtum prasidėti su šituo perėjūnu!

ROZA. Ar aš kalta, jeigu jis mane kalbina?

BERNDAS. Na, matai, vis dėlto jis su tavimi kalbėjo.

ROZA. Na, jeigu ir taip; aš jo nesiklausiau.

BERNDAS. Šitą Štrekmaną aš dar paduosiu į teismą. Aš jį būtinai apskųsiu. Kai mes anksčiauėjome pro šalį, ten, kur jie kulia – girdite, jie vėl pradeda! (*Girdėti kuliamosios burzgimas ir dundėjimas*) Jis kažką įkandin mums šūktelėjo. Bet ką, aš gerai neišgirdau.

AUGUSTAS. Kai mergina su juo pakalba nors porą žodžių, ji jau nebetenka gero vardo.

ROZA. Tada pasiieškok sau geresnės.

FLAMAS (*Jeina, užsivilkęs medžioklinį švarką ir užsidėjęs apykaklę. Jis atrodo ryžtingas ir rimtas*). Visiems labas rytas! Kuo galiu patarnauti? Kada turi įvykti santuoka? Kas yra? Jūs tikriausiai tarpusavyje nesutariate? Ar malonėsite katras prakalbėti! Na, žmonės, jūs, matyti, dar nesusitarė! Aš jums turiu pasiūlymą: eikite namo ir pagalvokite per naktį! Jeigu apsispręsite, vėl ateisite.

AUGUSTAS (*Įsakmiai*). Reikalą dabar sutvarkysime.

FLAMAS. Aš, be abejo, neprieštarauju, Keili! (*Pasiruošęs pieštuku užsirašyti*) Tai, vadinasi, kada pageidaujate?

BERNDAS. Manytume, kaip galima greičiau.

AUGUSTAS. Po keturių, penkių savaičių, taip, jeigu galima.

FLAMAS. Po keturių, penkių savaičių?

AUGUSTAS. Taip, ponas Flamai!

FLAMAS. Tuomet prašau nurodyti tikslią datą. Gal nevertėtų taip galvotrūkiškais pulti, ir...

ROZA (*Jausdamasi nepatogiai, neryžtingai*). Dar būtų galima truputį palaukti!

FLAMAS. Ką tu sakai? Aš norėjau pasakyti, ką jūs sakote. Nors mes pažįstami nuo vaikystės, bet ištekančiai mergaitei nebesakoma „tu“. O, prašau, jūs, atrodo, nesutinkate.

AUGUSTAS (*Kuris, Rozai kalbant, buvo sutrikęs, žiūri į ją įsmeigęs akis. Nugali savo susijaudinimą ir kraupiai, bet ramiai sako*). Vadinasi, šitaip! Sudie, likite sveikas, tėve Berndai.

BERNDAS. Lik čia, Augustai, aš tau sakau! (*Rozai*) Ir tu. Aš tau noriu vieną kartą pasakyti! Arba – arba! Tu supranti mane! Aš tau ilgai buvau nuolaidus! Ir Augustas taip pat, dar daugiau, negu reikia! Mes ilgai kentėme tavo užmačias. Vis galvojome: pakentėkime, pakentėkime! Viešpats dievas dar įkvėps jai proto. Bet tu vis kaskart daraisi blogesnė. Prieš tris dienas tu man tvirtai prižadėjai ir Augustui padavei ranką; nekantravai – norėjai, kad tik greičiau. Šiandien jau vėl nieko nenori žinoti. Ką tai reiškia? Ką tu sau galvoji? Dėl to, kas esi jauna ir daili mergina, manai, gali purkštauti? Dėl to, kad esi savarankiška ir darbšti, dėl to, kad niekas tau nieko prikišti negali? Tu ne viena tokia esi. Taip ir turi būti! Dėl to nereikia puikautis! Yra ir kitų, kurios neina į šokius! Yra ir kitų, kurios taip pat augino savo mažesnius broliukus ir sesutes ir šeiminkavo senam tėvui! Ir kitos ne suskretėlės, – ne pliurės, ne tu viena kukli ir padori mergina. Kaipgi kitaip galėtų būti? Seniai valkiotumeis gatvėmis! Tokios dukters namuose nelaikyčiau. Va šitam žmogui, Augustui, tavęs nereikia. Tokiam vyrui pakanka pirštą parodyti... ir visas pulkas stvers už jo, iš pačių geriausių šeimų. Galbūt, dar geresnių negu tu. Iš tikrųjų! Čia tikrai žmogui gali kantrybė trūkti. Tikrai turėtų kantrybė trūkti. Didžiuojasi! Pučiasi! Puikauja! Arba tu dabar tęsėsi savo pažadą...

FLAMAS. Ką jau, ką, tėvuk Berndai! Nebūkite toks griežtas!

BERNDAS. Ponas leitenante, jūs to visko nežinote! Mergina, kuri taip tampo ir kankina padorų žmogų, negali būti mano dukte.

AUGUSTAS (*Kone verkdamas*). Roza, ką tu man gali prikišti? Kodėl tu su manim taip blogai elgies? Aš, žinoma, niekada netikėjau savo laime, kur ji ten man? Man tik nesėkmė skirta! Aš visada jums, tėve Berndai, taip sakydavau! Bet aš stengiausi, plušėjau, ir dievas man padėjo, neteko patirti gėdos. Aš žliumbiu! Tenka! Nieko nepadarysi! Aš būčiau to nevertas! Užaugau prieglaudoje! Nepatyriau šeimos jaukumo! Nei sesers, nei brolio neturiu... vien tik išganytojas paguodžia mane. Tiesa, aš nesu gražuolis! Betgi aš tavęs paklausiau, tu atsakei – taip! Svarbu žmogaus vidus! Dievas žiūri į širdį!.. Kada nors dar skaudžiai gailėsiesi! (*Nori išeiti, Berndas jį sulaiko*)

BERNDAS. Dar kartą, Augustai! Pasilik! Roza, suprask! Įsidėk kiekvieną žodį! Šitas žmogus... arba kitaip aš nesutiksiu. Dar prieš tau pasipiršdamas, jis jau man padėjo. Kai aš sirgau, nieko negalėjau uždirbti, ir kai niekas mumis nesirūpino, jis su mumis dalijosi duonos kąsniu. (*Augustas nebegali susitvardyti, pasiima skrybėlę ir išeina*) Jis buvo kaip dangaus angelas!.. Augustai!

ROZA. Aš sutinku. Tačiau būtų galima dar palaukti!

BERNDAS. Jis jau trejus metus laukė! Ir ponas pastorius tau aiškino... Jis ilgiau nebegali! Niekas jam neprikaišios! Viskam yra riba! Ir jis teisus! Ko tu dabar ieškai... Ko tu nori... aš su tavimi nebesitąsysiu. (*Išeina*)

FLAMAS. Ei-ei-ei-ei! Po šimts paibelų!

Roza čia mirtinai blykšta, čia rausta. Matyti, kad ji labai jaudinasi, tarpais taip stipriai, jog, rodos, tuoj ims ir pratrūks. Išėjus Berndui, mergaitė nustėra, baisiai išblykšta.

FLAMAS (*Užvožęs registracijos knygą ir įsidrąsinęs pažiūrėti į Rozą*). Roza! Atsipeikėk! Kas tau? Tu juk nepamesi galvos dėl tų tauškalų!? (*Ją ima krėsti drebulys, o jos nustėrusios didelės akys paplūsta ašaromis*) Roza! Būk protinga! Ką tu čia dabar?

ROZA. Aš žinau, ko man reikia, ir aš tai įvykdysiu. O jeigu neišeis, tai ir nereikia.

FLAMAS (*Susijaudinęs vaikšto, įsiklausydamas į durų pusę*). Žinoma, kodėl gi ne! (*Neva susidomėjęs tik raktų lenta, nuo kurios ima raktus, sako pakuždom, vis skubėdamas*). Roza! Žiūrėk! Roza! Roza, tu girdi? Mums reikia susitikti už palivarko. Turime dar kartą viską aptarti. Tss! Žmona, – ten medžioklės kambarėlyje. Čia neįmanoma.

ROZA (*Vos save įveikusi, bet energingai*). Ne, ponas Flamai, niekados!

FLAMAS. Tu, matyt, nori, mus visus iš proto išvaryti?! Sakyk, kas, ar kipšas tave apsėdo?! Jau keturias savaites aš paskui tave bėgioju ir noriu su tavimi pakalbėti protingai, o tu su manimi elgiesi kaip su raupsuotu... Štai kaip! Paskui prasideda tokios istorijos...

ROZA (*Kaip pirma*). Tegul būna net dešimt kartų blogiau! Muškite mane, aš to užsitarnavau. Mindžiokite mane savo kojomis, bet...

FLAMAS (*Stovi prie stalo, greit, piktai nustebejęs, atsisuka į Rozą. Susitvardo. Staiga nesusivaldydamas trenkia kumščiu į stalą, kad net viskas subilda*). Perkūnas trenktų į šventą kryžių!

ROZA. O Jėzus, Marija...

PONIA FLAM savo kėdėje, stumiamoje kambarinės, pasirodo medžioklės kambarėlio tarpduryje.

PONIA FLAM. Kas atsitiko, Flamai?

Flamas bematant apsiniaukia, tačiau susilaiko; nukabinęs nuo sienos lazdą ir skrybėlę, išeina pro dešines duris.

PONIA FLAM (*Nustebusi žiūri į išeinantį vyrą, palingavusi galvą, kreipiasi į Rozą klausdama*). Kas atsitiko? Kas gi tam žmogui?

ROZA (*Giliai sukręsta*). Ak, brangioji ponia Flam, aš baisiai nelaiminga! (*Sukniumba prie ponios Flam, veidu į jos kelius*)

PONIA FLAM. Na, sakyk man... dieve mano, mergyte... kas gi tau pasidarė? Kas yra? Tu labai pasikeitusi. Niekaip negaliu suprasti! (*Kambarinei, įstūmusiai jos kėdę*) Tu man dabar nereikalinga! Vėliau ateisi! Kol kas pasitvarkyk virtuvėje. (*Kambarinė išeina*) Šitaip! Kas tau? Kas gi atsitiko? Pasisakyk viską! Nusimesk sunkumą! Kas? Kaip? Ką sakai? Ką pasakei? Nenori tekėti už knygrišio Augusto? Gal koks kitas nusidėjėlis tau galvą susuko? O jie... visi jie panašūs, bet iš tiesų nė vienas tavęs nevertas.

ROZA (*Pagalčiau susitvardžiusi, atsistoja*). Aš žinau, ko man reikia, ir gerai.

PONIA FLAM. Taip?! Matai, aš pagalvojau, gal tu nežinai. Moterys kartais to nenuvokia. Ypač tavo metų. Senas žmogus čia kartais gali padėti. Jeigu pati žinai, tai gerai. Tada jau tu viena rasi išeitį! (*Užsideda akinius ir aštriai į ją pažvelgia*) Roza! Gal sergi, a?

ROZA (*Išsigandusi, sumišusi*). Sergu? Kaip tai?..

PONIA FLAM. Nagi sergi, kaip paprastai sergama. Anksčiau tu kitokia būdavai.

ROZA. Ne, aš nesergu?!

PONIA FLAM. Aš nesakau. Aš tik klausiu. Dėl to aš ir klausiu! Matai, mudvi turime viena kitą suprasti! Tikrai! Negi dabar imsime ratelį žaisti? Neisime slapstynių. Juk tu negalvoji, kad aš tau noriu blogo? (*Roza energingai purto galvą*) Tai jau kas kita! Na, sutarta. Tu dar su mano Kurtu žaidei. Judu drauge augote, kol dievas pašaukė pas save vienintelį mano kūdikį. Maždaug tuo pat laiku ir tavo motina mirė. Gerai atmenu, kaip, gulėdama mirties patale, ji dar manęs prašė, kad, kiek įmanydama, aš pasirūpinčiau tavimi.

ROZA (*Įbedusi akis į tolį*). Jeigu taip yra, man geriausia būtų pasiskandinti... Lai dievas man atleidžia tą nuodėmę!

PONIA FLAM. Jeigu taip yra? Kas taip yra? Aš tavęs nesuprantu! Gal kiek aiškiau galėtum pasakyti? Pirmučiausia, aš esu moteris: nuo manęs jau nebenuslėpsi! Be to, aš buvau pati motina, nors dabar vaikų ir neturiu. Kas gali žinoti, mergyte, kas tau yra! Jau kelios savaitės aš tave seku, tu, galbūt, to ir nepastebėjai – dabar tu privalai pasakyti visą tiesą. Pavėžėk mane prie komodos. (*Roza pavėžėja*) Taip! Čia, stalčiuose – jo buvę daiktai! Vaikiški mažojo Kurto daikteliai. Tavo motina man kartą pasakė: mano Roza mokės auginti vaikus! Tiesa, ji truputį per karšto kraujo! Nežinau, gal ji buvo ir teisi. (*Paima iš stalčiaus didelę lėlę*) Va, matai! Lai būna, kas bus! Būti motina nėra niekinga! Su ta lėle žaidėte tu ir Kurtas. Bet daugiausia tu ją auginai, prausei, maitinai, sausinai. Kartą įėjo Flamas, ir tu ją priglaudei prie savo krūtinės... Šį rytą tu atnešei gėlių, neužmirštuolių, tiesa, ten, vazoje? Sekmadienį vėl papuošei vainiku Kurto kapą. Vaikai ir kapai – moterų rūpestis. (*Paėmusi iš stalčiaus vaiko marškinėlius, laiko juos abiem rankom už rankovėlių ir toliau kalba*) Tiesa, Roza? Aš tau labai dėkinga. Tavo tėvas užsiėmęs bažnyčios reikalais, šventraščio aiškinimu ir kitais panašiais dalykais. Jis sako: žemėje visi žmonės yra nusidėjėliai; jis nori juos visus padaryti angelais. Galbūt,

jis teišus, aš čia neišmanau. Aš tik vieną žinau: kas čia žemėje yra motina, ir kokios jai skirtos kančios.

Roza įveikta ir gokčiodama, sukniumba ant kelių ir prisipažindama daug kartų bučiuoja ponios Flam rankas.

PONIA FLAM (*Iš blykstelėjusios jos akyse ugnelės matyti, kad ji sužinojo tiesą ir suprato prisipažinimą, bet ji ramiai kalba toliau*). Matai, mergyte, šitą aš žinau. Aš žinau, o žmonės tai pamiršo. Aš neišmanau daug kitų dalykų! Neišmanau daugiau už kitus, o ką kiti išmano, tai nedidelis žinojimas. (*Atsargiai padeda ant kelių vaiko marškinėlius*) O dabar eik namo ir nepulk į nusiminimą! Dabar aš noriu viską viena apgalvoti. Gerai! Daugiau tavęs nebekamantinėsiu. Tu dabar nesi nei moteris, nei mergaitė... O tai reiškia, kad turi būti dvigubai atsargesnė. Daugiau aš nesigilinsi. Patikėk manimi! Man visai nesvarbu, kas tėvas: tarėjas ar valkata. Nes gi pačios gimdome. Čia mums dar niekas negali padėti. Tris dalykus reikia apgalvoti: tėvas, Augustas ir dar kai kas. Laiko turiu. Noriu nuodugnai pasvarstyti. Kam gi žmogus gyventum, jei nieko doro nepadarytum.

ROZA (*Vėl atsilošia nustėrusi*). Ai, ne, ponია Flam, nedarykite to! Nereikia! Jūs neturite manim rūpintis! Nei iš jūsų, nei iš kitų aš to neužsitarnavau. Žinau! Aš turiu pati susidoroti! Tai yra... nebemoku aiškiau pasakyti! Ponია Flam, jūs esate gera kaip angelas! Dieve, jūs man per daug gera... nereikia! Aš negaliu to priimti. Sudie, ponია Flam...

PONIA FLAM. Dar pabūk! Aš negaliu tavęs tokios išleisti. Kas žino, kas tau dar gali šauti į galvą.

ROZA. Ne, dėl to galite būti rami, ponია Flam: aš nesigriebsiu paskutinio! Vaikui galiu uždirbti iš bėdos: dangus aukštas, pasaulis platus! Jeigu tik nuo manęs pareitų, ir nebūtų tėvo, Augustas nerūstautų per daug... vaikas gi turi turėti tėvą!

PONIA FLAM. Gerai! Pasiryžk! Tu visada buvai ryžtinga mergaitė! Tuo geriau, kad nepameti galvos! Po to, kai aš tave teisingai supratau, vėl negaliu tavęs perprasti: kodėl tu krataisi vedybų.

ROZA (*Vėl užsispyrusi, išblyškusi ir išsigandusi*). Kaip čia pasakius? Aš pati nežinau! Ateityje aš jau nebesipriešinsiu, tiktai... Štrekmanas...

PONIA FLAM. Supranti mane, būk atvira! Gal dabar eik namo! Rytoj vėl ateisi! Paklausk manęs! Džiaukis! Reikia džiaugtis savo kūdikiu...

ROZA. Aš džiaugiuosi, dieve mano! Aš jau pajėgsiu, bet padėti čia niekas man negali. (*Greit išeina*)

PONIA FLAM (*Viena, pažvelgia į ją, atsidūsta, paima nuo kelių marškinėlius, išskleidžia juos kaip pirma ir sako*). Mergyte, juk tai laimė, ką tu turi! Moteriai nėra didesnės laimės! Gerai įsidėmėk!

UŽDANGA

TREČIAS VEIKSMAS

Derlingų laukų vaizdas. Iš dešinės, tarp sklypų, lomingoje trikampėje pievelėje – sena kriaušė, po ja paprastame akmenų rentinyje – skaidrus šaltinis. Viduriniame plane – pievos. Galiniame plane – meldais ir dumbliais apaugęs tvenkinys, panašus į ežerą, apsuptas alksnių, lazdynų, gluosnių ir bukų. Prie jo – pievos, o aplink – šimtamečiai ąžuolai, guobos, bukai ir beržai. Pro krūmų ir medžių tarpus matyti tolimų bažnytkaimių varpinės ir stogai, kairėje, už krūmų – šiaudiniai palivarko stogai. Karšta vasaros popietė rugpjūčio pradžioje. Tolumoje girdėti kuliamosios dūzgimas. Iš dešinės, pavargę nuo darbo ir suglebę nuo karščio, ateina senis BERNDAS ir AUGUSTAS KEILIS. Abu vyrai tik su marškiniais, kelnėmis, batais ir kepurėmis; kiekvienas nešasi ant peties pentelę, rankoje – dalgį, o prie odinio diržo – karvės rage įtvirtintą pustyklę.

BERNDAS. Šiandien gerokai kaitina! Reikia atsipūsti! Bet malonu savoje žemėje.

AUGUSTAS. Šieną pjauti aš nepratęs.

BERNDAS. Tu šauniai pradalgės varei.

AUGUSTAS. Ai, ne! Kada gi baigsime! Man jau dabar tirpsta gyslos ir skauda kaulai.

BERNDAS. Turėtum džiaugtis, žente. Taip, toks darbas mėgsta įgudusį darbininką, tau jis primestas. Bet, aš jau sakiau, tu gali stoti su tikrais pjovėjais.

AUGUSTAS. Gal vieną dieną. O antrą išgriūčiau iš pradalgės. Nekaip jaučiuosi! Sergu. Buvau vėl pas apylinkės daktarą. Kaip paprastai, pečiais tik truktelėjo.

BERNDAS. Tu sveikas ir esi dievo rankose. Užpilk vandeniu keletą surūdijusių vinių ir du tris kartus per savaitę gerk tą antpilą. Jis išvalys kraują ir sustiprins širdį. Kad tik tas oras dar išsilaikytų.

AUGUSTAS. Per daug jau tvanki kaitra. Man pasigirdo, lyg sugriaudė.

BERNDAS *(Atsiklaupęs ant šaltinio krašto, tiesiog burna atsigeria iš versmės).* Vis dėlto geriausias gėrimas – vanduo.

AUGUSTAS. Kuri dabar valanda?

BERNDAS. Jau bus ketvirta. Keista, kur Roza užgaišo su pavakariais. *(Atsistoja ir apžiūri į žemę įbesto dalgio ašmenis; Augustas irgi apžiūri savąjį dalgį)* Ar tu plaksi? Manasis dar kiek kabina.

AUGUSTAS. Ir aš dar taip pabandyčiau.

BERNDAS *(Atsigula po kriaušę ant žolės).* Geriau eik čia, sėsk šalia manęs. Jei turėtum maldaknygę, paguostume čia dabar širdį.

AUGUSTAS *(Išvargęs ir, lyg nusimesdamas našta, taip pat atsigula).* Aš sakau: garbinkime viešpatį ir dėkokime jam.

BERNDAS. Matai, Augustai, aš tau iš karto sakiau: nežiūrėk jos! Nusiramins mergiotė! Jau ji įgavo protelio. Anksčiau, kol tavęs nebuvo, man tekdavo gerokai pasukti galvą! Ji kitą kartą taip užsineršdavo! Geriausia nežiūrėti jos! Dievaži, kartais atrodydavo, tarsi ji būtų į kokią neregimą sieną galvą kanktelėjusi, paskui lyg apgraibomis imdavo aplink ją tupinėti.

AUGUSTAS. Tada į ją kažkas buvo įlindęs... dabar lieka tik pulti ant kelių ir dievui dėkoti... bet tada tiesiog nežinojau, kas daryti! Kad ji taip staiga... dėl ko taip atsitiko, ir šiandien negaliu perprasti.

BERNDAS. Kokia nepanaši ji buvo pas metrikacijos valdininką šį kartą, palyginus su anuo.

AUGUSTAS. Kaip gerai, kad nebebuvo seniūno Flamo.

BERNDAS. Šį kartą ji net nosies nesuraukė, ir per keturias penkias minutes viskas glotniai praėjo. Štai kokia ji kartais būna! Moterys jau tokios.

AUGUSTAS. Ar Štrekmanas čia nebuvo įsipainiojęs? Praeinant jis jums kažką šūktelėjo, o anksčiau ją užkalbinėjo.

BERNDAS. Gal taip, gal ir ne! Šito aš nežinau. Kitą kartą iš jos nieko neišpeši. Negražu! Aš labai džiaugiuosi, kad ji atitenka tokiam vyrui, kuris mokės ją paveikti ir jai nikius išvaryti. Judu vienas kitam žadėti. Ji yra gera. Tik jai reikia teisingai vadovauti! O tu turi gerą ir švelnią ranką.

AUGUSTAS. Kai aš pamatau mašinistą Štrekmaną, atrodo, patį liuciferį išvystu...

BERNDAS. Matyt, ji pagalvojo, kad tas nevidonas gali kliaudžių pridaryti... juk jau iš mažens jis buvo pagedęs! Motina ne vieną kartą skundėsi!.. Gali būti! Jis greitas tam.

AUGUSTAS. Kai pamatau šį žmogų, savyje netveriu. Ir šaltis, ir karštis per nugarą eina, net dangiškąjį tėvą galėčiau užrūstinti... Kodėl jis manęs nesutvėrė Samsonu! Atleisk man, viešpatie, už mano piktas mintis. (*Girdėti lokomobilio švilpukas*) Tai jis!

BERNDAS. Nekvaršink dėl jo sau galvos!

AUGUSTAS. Na, gerai! Kai viskas praeis, užsidarysiu tarp savo keturių sienų ir ramiau gyvensime.

BERNDAS. Duok, dieve, kad gyventume gražiai ir ramiai.

AUGUSTAS. Aš nieko nebenoriu žinoti apie pasaulį. Man jame viskas šlykštu. Aš taip bjauriuosi pasauliu ir žmonėmis, kad tikrai... na, kaip čia, tėve, man pasakius... Kai man viskas iki sielos gelmių įkarsta, aš juokiuosi! Tada mane apima džiaugsmingas troškimas mirti! Aš tada iš tikrųjų džiaugiuosi kaip vaikas.

Per lauką, iš seniūno Flamo dvaro, ištroškę atskuba lauko darbininkai, sena moteriškė ir dvi merginos: HANAS, HEINCELIS, GOLIŠAS, jo žmona SENĖ GOLIŠ, senis KLEINERTAS, vyresnioji merga ir jaunesnioji merga. Vyrų – vienmarškiniai, moterys – su pakaišytais sijonais, kryžmai per krūtinę perrištomis skarutėmis ir margomis skarelėmis ant galvos.

HANAS (*Trisdešimties metų, įdegęs, gajus*). Vis dėlto aš pirmas prie šaltinio! Jūs dar padžiovinkite liežuvius! Ne jums mane pavyti! (*Atsiklaupia ir pasilenkia prie šaltinio*) Tuoj pat su malonumu nerčiau į vandenį.

JAUNESNIOJI MERGA. Nedrįsk! Mes taip pat ištroškę. (*Vyresniajai mergai*) Ar neturi puodelio pasisemti?

VYRESNIOJI MERGA. Palauk! Pirmiausia leisk vyresniajai.

HEINCELIS (*Atitraukia už pečių abi mergas ir prasibruka prie šaltinio*). Pirma vyrai, o jau paskui moteriškės.

KLEINERTAS. Visi tilpsime! Ar ne, tėvuk Berndai? Skalsa!

BERNDAS. Ačiū, ačiū, mums dar neatnešė pavakarių. Dar vis laukiam ir nesulaukiam.

GOLIŠAS. Aš... aš... aš... mane nors gręžk! Mano liežuvius – kaip skiedra burnoje.

SENĖ GOLIŠ. Vandens!

KLEINERTAS. Užteks jo visiems.

Visi godžiai geria, vieni tiesiog iš versmės, kiti pasisėmę: kas rieškučiomis, kas skrybėle, puodyne ar buteliu. Girdėti tik rijimo ir patenkinto atsikvėpimo garsai.

HEINCELIS (*Atsistodamas*). Vanduo – gerai, bet alus būtų dar geriau.

HANAS. Ne pro šalį būtų ir degtinės stikliukas.

GOLIŠAS. Au... Augustai, tu gi jau galėtum kvortą pastatyti.

SENĖ GOLIŠ. Tegu geriau pakviečia į vestuves.

GOLIŠAS. Visi ateisime. Juk jau greit ir bus.

HEINCELIS. Aš neisiu: ko, ar vandens palakti. Jo ir čia, šuliny, galiu prisiplempiti. Kavos lašą duos pašliurpti...

HANAS. Reikės melstis ir giedoti. Kas žino, kad dar ateis Jankau klebonas ir lieps barbinti dešimtį dievo įsakymų.

HEINCELIS. Arba septynis mielaširdingus darbus! Būtų riesta. Aš jau viską pamiršau.

KLEINERTAS. Žmonės, palikit Augustą ramybėje. Aš pasakysiu, jeigu turėčiau tokią mergaitę, geresnio žento sau nelinkėčiau: jis supranta savo dalyką, jis neiškryps iš savo vėžių.

Darbininkai ir darbininkės susėda pusračiu ir dorėja pavakarius: kavą iš skardinių indų ir dideles abišales duonos, kišeniniais peiliais atsipjaudami kąsnius.

SENĖ GOLIŠ. Va, Roza Bernd ateina nuo palivarko.

GOLIŠAS. Žiūrėkit, kaip ji strikinėja.

KLEINERTAS. Nustveria kviečių maišą ir užtempia sau ant užlų. Šį rytą ją mačiau: užgriozdinus ant karučių drabužių spintą ir dardina sau į naujus namus. Ažuolinė merga, gebės ūkį tvarkyti.

HANAS. Jeigu aitvaras man taip drėbtų į košę, kaip Augustui, dievuliuk tu mano, aš nesivarginčiau: aš šventiesiems padus kasyčiau sau ir tiek.

GOLIŠAS. Šituo arkliu reikia mokėti jodinėti, tada išeis.

HANAS. Pagalvojus, kad anksčiau, su krepšiu vaikščiodamas po kaimus, pardavinėjo knygutes, paskui žmonėms laiškus rašė... dabar turi Vandrise puikiausią sodybą ir gali vesti gražiausią mergaitę apylinkėje.

Ateina ROZA BERND. Ji pintinėje atneša Augustui ir seniui Berndui pavakarius.

ROZA. Skalsa!

ŽMONĖS. Skalsa! Skalsa! Dėkojame!

GOLIŠAS. Tu savo mieliausiąj badu marini, Roza!

ROZA (*Linksmaj, imdama iš pintinės*). Ką jau čia! Taip veikia badu nemirs!

HEINCELIS. Gerai jį šerk, kitaip neįsigaus į kūną.

GOLIŠAS. Taip, taip, kitaip ir liks džiūsna!

BERNDAS. Kur taip ilgai lindėjai, a? Jau pusvalandis, kaip laukiame.

AUGUSTAS (*Pusbalsiu, pyktelėjęs*). Vėl čia visi sugarmėjo! Jei ne, seniai būtume nuėję.

SENĖ GOLIŠ. Tegu jis sau bambaliuoja, tu, mergaite, neklausyk jo.

ROZA. Kas bambaliuoja, Goliš? Kas gi čia gali bambaliuoti? Augustas niekada nebambaliuoja.

SENĖ GOLIŠ. O jeigu ir taip! Aš sakau: tu neklausyk jo, ir viskas.

HEINCERIS. Jei dar nebumba, tai vėliau bumbės.

ROZA. Nebijau, jei retkarčiais tai ir pasitaikys.

GOLIŠAS. Žiūrėkite, kokia sutartinė staiga atsirado.

ROZA. Juk mes visada sutardavome, Augustai?! (*Pabučiuoja Augustą. Žmonės juokiasi*) Ko gi juokiatės? Juk tai tiesa.

GOLIŠAS. Argi? Naaa... O aš dar ketinau kada nors pro langą išokti...

KLEINERTAS. Tektų kaulelius, nosinėn sudėjus, parsinešti.

VYRESNIOJI MERGA (*Kandžiai*). Eik jau, eik! Ne, ne! Vis tiek bandyčiau! Kas ten gali žinoti.

BERNDAS (*Apsiniaukęs, bet ramiai*). Truputį susitvardyk, didmerge!

KLEINERTAS. Girdi, ką tau sako. Tvardykis! Senis Berndas nesupranta juokų.

ROZA. Ji nieko nebesako! Palikite ją.

KLEINERTAS (*Užsidegdamas pypkę*). Jis dabar atrodo romus kaip avinėlis, bet, kai pratrūksta, sunku net patikėti... Pamenu dar, kai prievaizdas buvo: moteriškės tada bijojo juokauti. Su dešimčia tokių, kaip tu, susidorodavo: nepasicapinėsi, būdavo, su bernais.

VYRESNIOJI MERGA. Kas gi su bernais capinėjasi?

KLEINERTAS. Čia vertėtų pasiklausti mašinistą Štrekmaną.

VYRESNIOJI MERGA (*Smarkiai išraudusi*). Dėl manęs klauskit nors patį poną dievą! (*Visi juokiasi*)

Nuo kuliamosios ateina dulkėtas mašinistas Štrekmanas. Jis truputį įkaitęs nuo degtinės.

ŠTREKMANAS. Kas čia ką šneka apie mašinistą Štrekmaną? Jis čia! Štai jis stovi! Kam čia niežti su manim pasikibinti? Laba diena! Skalsa visiems!

SENĖ GOLIŠ. Tik paminėk velnią, jis jau ir čia.

ŠTREKMANAS. O tave aš keliu į velnio bobutes. (*Nusiima kepurę su kokarda ir nusišluosto nuo kaktos prakaitą*) Ai žmonės, žmonės, aš nebeištversiu: taip baisiai plukiantis, tik oda ir kaulai beliks! Labas, Augustai! Labas, Roza! Labas, tėvuk Berndai! Pone Jėzau Kristau, nebemokat atsakyti?

HEINCELIS. Neliesk jų! Prakvešo žmonės.

ŠTREKMANAS. Saviškius ponas dievas ir miegančius apdovanoja. Tik nuo mūsų tokių devynias odas lupa ir nieko neduoda. (*Įsispraudęs atsisėda tarp Heincelio ir Kleinerto, paduoda degtinės butelį Heinceliui*) Leisk aplink.

SENĖ GOLIŠ. Tu jau, Štrekmanai, gerai gyveni! Dieve mano, ko tau skųstis: tu dvigubai, trigubai uždirbi, o tavo darbas – tik prie mašinos pastovėti.

ŠTREKMANAS. Galva dirba! Pavyzdinė kokybė! Žmogus gi galvą nešioja! Žinoma, tokios šiaudinės makaulės neprilygs! Na, pabandykit! Ką čia sena boba išmano! Bet kiek aš šiaip prisikankinu...

SENĖ GOLIŠ. O Jėzus, Štrekmanas kankinasi.

ŠTREKMANAS. Daugiau, negu reikia!.. Man taip maudžia, prisipažinsiu... lyg tai pilvą, lyg tai širdį!.. Taip širdis gūkčioja, kad, rodos, imčiau ir ką nors begėdiško padaryčiau. Mergiūkšte, gal man prie tavęs prigulti?

JAUNESNIOJI MERGA. Aš tau pustykle makaulę perskelsiu.

GOLIŠAS. Jo tokia jau kančia: akys aptemsta, regėjimas dingsta, o pažiūrėk – jau ir guli su merga lovoje. (*Skardus juokas*)

ŠTREKMANAS. Kvaknokite, pasturlakai! Prisikvaknokite lig soties! O manęs, aš sakau, neima juokas. (*Pagyrušikai*) Ranką įgrūsiu į mašiną! Po stūmokliu palįsiu! Ei mergiūkšte, užmušk mane negyvai!

HANAS. Tu gali ir klojimą padegti.

ŠTREKMANAS (*Gindamasis*). Saugok dieve! Aš pats degu. O, Augustas – tai laimingas žmogus...

AUGUSTAS. Ar aš laimingas, ar nelaimingas, niekam galva teneskauda.

ŠTREKMANAS. Ką gi aš tau darau? Mandagumo man šykšti.

AUGUSTAS. Mandagumą aš kitiems pataupysiu.

ŠTREKMANAS (*Žiūri į jį ilgai, grasiai ir slogiai, paskui nuslopina savo įtūžimą ir griebia jam gražinamą degtinės butelį*). Duokit čia! Reikia širdgėlą pralakti! (*Rozai*) Nėra ko į mane žiūrėti, viskas baigta! (*Atsistoja*) Aš einu! Nenoriu čia maišytis.

ROZA. Dėl manęs nori eik, nori lik...

SENĖ GOLIŠ (*Šaukdama įkandin Štrekmano*). Štrekmanai, kas gi ten neseniai atsitiko? Prieš tris savaites prie kuliamosios! Kai mes griežčius rovėme? (*Mergos ir darbininkai pratrūksta juoktis*)

ŠTREKMANAS. Kas buvo, pražuvo! Nebepresimenu.

SENĖ GOLIŠ. Tu tada dar puikavaisi.

KLEINERTAS. Žmonės, liaukitės tauškę.

SENĖ GOLIŠ. Tegų jis daugiau burnos nebeaušina.

ŠTREKMANAS (*Grįžta*). Ką pasakiau, tą ir padarysiu. Kitaip mano sielai nebus džiaugsmo! Ne, gerai, gana! Daugiau nebekalbu. (*Eina*)

SENĖ GOLIŠ. Tylėti jam nesunku! Ir katinas pridergęs tyli.

ŠTREKMANAS (*Vėl grįžta, nori kalbėti, bet susivaldo*). Ne! Šito jauko aš negriebsiu! Bet jeigu tu nori smulkiai žinoti, paklausk Augusto ir tėvuko Berndo.

BERNDAS. Kas gi čia dabar? Ką mes turime žinoti?

SENĖ GOLIŠ. Ar jūs tada metrikinėje... matėm, kaiėjote pro šalį, ir kai Štrekmanas jums įkandin kažką riktėlėjo...

KLEINERTAS. Ar ne laikas tau pritilti!

SENĖ GOLIŠ. Kodėl? Ir pasijuokti nevalia... Ar jūs tada susitarėte? O gal Roza nenorėjo sutikti?

BERNDAS. Tegu jums dievas atleidžia jūsų nuodėmes! Aš tik norėčiau jus paklausti, kodėl jūs mūsų nepaliekate ramybėje? Argi mes jums ką padarėme?

GOLIŠAS. Juk ir mes niekam nieko nedarom.

ROZA. Ar aš tada norėjau, ar nenorėjau, nežilinkite dėl to sau galvų. Dabar noriu, ir viskas baigta.

KLEINERTAS. Teisingai, Roza! Gerai atkirtai!

AUGUSTAS (*Iki šiol tartum įsigilinęs į Naująjį Testamentą, užvožia jį ir atsistoja*). Eikime, tėve, imkimės darbo.

HANAS. Čia reikia kietesnės kupros, negu maldaknyges klijuoti ir klijus maišyti.

HEINCELIS. O po vestuvių tai tikrai reikės kuprelę pajudinti. Tokia merga, kaip Roza, daug sveikatos ištrauks. (*Juokas*)

ŠTREKMANAS (*Taip pat pratrūksta juoktis*). Ūūūū! Aš vos vos neprasižiojau. (*Vėl atsistoja greta kity*) Aš pasakysiu jums patarlę! Norite? Rami kiaulė gilią šaknį knisa! Blogai: nereikia ragauti! Paskui tik troškulys didės ir didės.

SENĖ GOLIŠ. Ką? Kurgi pats paragavai?

BERNDAS. Jis tikriausiai apie degtinę šneka.

ŠTREKMANAS. Einu sau!.. Sudie! Aš nepiktas? Sudie, tėvuk Berndai! Sudie, Augustai! Sudie, Roza! (*Augustui*) Kas gi yra? Augustai, nesimaivyk! Viskas bus gerai! Aš sakau! Jūs manęs nebematysite! Bet tu... tu turėtum už ką man dėkoti. Tu visada buvai klastingas. Vis dėlto reikalą aš sutvarkiau. Sutvarkiau, ir tada viskas ėmė sklandžiai eiti. (*Štrekmanas išeina*)

ROZA (*Smarkiai ir energingai*). Tegu sau kalba. Nesijaudink, Augustai!

KLEINERTAS. Flamas ateina! (*Žiūri į laikrodį*) Jau daugiau kaip pusė valandos! (*Girdėti lokomobilio švilpukas*)

HANAS (*Visiems sukilus*). Pirmyn, prūsai! Vargas švilpia!

Pasiėmę dalgius, darbininkai ir mergos skubiai išeina. Lieka tik Roza, senis Berndas ir Augustas.

BERNDAS. Sodoma ir Gomora! Kiek tas Štrekmanas priburnojo! Sakyk, Roza, tu ką nors supranti?

ROZA. Nieko! Aš turiu apie ką svarbesnio galvoti! (*Kumšteli Augustui į sprandą*) Taip, Augustai? Tokiems niekams mes neturime laiko! Mes turime gerokai pasispausti per tas šešias savaites! (*Sudeda į pintinę pavakarių likučius*)

AUGUSTAS. Vėliau užsuk minutėlei pas mus.

ROZA. Dar turiu skalbti, lyginti, kilpas atsiulėti. Jau nebe kiek ir liko.

BERNDAS. Vakarienės pareisim po septynių. (*Nueina*)

AUGUSTAS (*Prieš nueidamas, rimtai*). Tu man gera būsi, Roza?!

ROZA. Būsiu! (*Augustas nueina*)

Roza viena. Girdėti kuliamosios burzgimas; horizonte griaudžia tolimas griautinis. Roza, sudėjusi į pintinę duoną, sviestą, kavinukus ir puodukus, užsideda ją ant rankos, atsilošia ir, matyt, tolumoje pastebi kažką patrauklaus ir masinančio. Staiga, susigriebus, ji patraukia nusmukusių skarelę ir

greit nueina. Tačiau, nespėjus jai dingti iš akiračio, pasirodo su šautuvu ant peties FLAMAS ir ją pašaukia.

FLAMAS. Roza! Stok! Po velnių! *(Roza sustoja, nusukusi nuo jo veidą)* Duok man gerti – argi aš jau nė gurkšnio vandens nebevertas?

ROZA. Vagi vanduo.

FLAMAS. Aš ne aklas! Bet nenoriu kaip veršiukas šliurpti. Ar pintinėje neturi puoduko? *(Roza nustumia dangtelį)* Matai! Net kaltinis ąsotis! Iš Bunclau ąsočių labai malonu gerti. *(Ji, vėl nusukusi veidą, paduoda jam kavinuką)* Būk gerutė! Truputį mandagiau! Vis tiek turėsi dar kartą pasivarginti. *(Roza nueina prie šaltinio, išplauna ąsotį, prisemia jį vandens, pastato šalia šaltinio, nueina prie pintinės, ją paima ir, atsukus j Flamą nugarą, laukia)* Ne, Roza, vis dėlto dar ne visai tinkamai! Tai, galbūt, kokiam bastūnui tiktų: aš su bastūnais nenorėčiau būti sugretintas! Kol kas aš dar tebesu seniūnas Flamas! Gausiu aš atsigerti ar negausiu? Nagi, vienas! Nagi, du! Nagi, trys – ir baigta! Prašau, mandagiai! Vikriai! *(Roza vėl prieina prie šaltinio, paima ąsotį ir duoda jį Flamui; vėl nusuka veidą)* Taip! Čionai! Čia! Vis dar ne taip!

ROZA. Ne, jūs pats laikykite.

FLAMAS. Kas gi taip geria?

ROZA *(Nenoromis pralinksėjusi, atsuka galvą).* Ne...

FLAMAS. Šitaip jau geriau! Taip gerai! *(Tartum netyčia ir lyg norėdamas prilaikyti ąsotį, priglaudžia savo rankas prie Rozos rankų ir, lūpomis prisilietęs ąsočio, vis leidžiasi visu kūnu žemyn, kol atsiklaupia ant vieno kelio)* Taip! Labai dėkui, Roza! Dabar paleisk mane.

ROZA *(Bando švelniai išsivaduoti).* Ne, ne! Paleiskite mane, ponas Flamai.

FLAMAS. Taip? Tu manai? Ką, manai, aš turiu tave paleisti? Dabar, kai pagaliau aš tave turiu? Ne, mergyte, taip lengvai nepavyks! Nepasiseks! Nereikalauk to iš manęs! Nė nebandyk! Tu iš manęs neišspruksi! Pirmiau pažiūrėk į mane kaip reikiant! Aš tebesu tas pats! Akimis į akis! Aš žinau! Aš viską žinau, viską! Aš kalbėjau su išdininku Štekeliu, po to kai jūs pasirašėte susitarimą. Ačiū dievui, aš jau nebesu suporavimo kontoros valdininkas! Prie šitų lapėkautų dabar stovi kitas. Aš taip pat žinau, ir kada laidotuvės... po velnių, norėjau pasakyti – vestuvės! Aš save įtikinėjau: Roza – labai kietas riešutas! Bet tikiuosi, jog dantų neišsilaušiu.

ROZA. Man nevalia, ponas Flamai, čia su jumis taip stovėti.

FLAMAS. Tu turi. Ar tau valia, ar nevalia, man vis vien. Man tik šiaudai! Jeigu jau tikrai taip dievo skirta, kareivis reikalauja tinkamai atsisveikinti: jis nesileis taip lengvai išmetamas už durų. Roza, ar turiu aš už ką tave atsiprašyti?

ROZA *(Smarkiai papurčiusi galvą, švelniai).* Jūs, ponas Flamai, neturite už ką mane atsiprašyti.

FLAMAS. Ne? Iš širdies sakai? *(Roza patvirtinimui linksi galvą)* Nors tai mane pradžiugina! Aš taip visada ir galvojau! Juk yra apie ką prisiminti! O Roza, kokie gražūs buvo laikai!..

ROZA. Jūs privalote grįžti pas savo žmoną...

FLAMAS. O kad jie taip greit neprabėgtų! Gražūs laikai! Kas iš jų beliko?

ROZA. Ponas Flamai, būkite geras savo žmonai! Jūsų žmona – angelas, ji mane išgelbėjo.

FLAMAS. Eikš! Sėskime ten, po kriaušė! Puiku! Ką? Aš visada žmonai geras. Mes sutariame kuo puikiausiai. Eikš, Roza! Papasakok man kaip reikiant. Ką tai reiškia? Išgelbėjo? Ką? Roza, nuo ko ji tave išgelbėjo? Supranti, juk man tai įdomu. Kas gi tau iš tikrųjų tada buvo? Mamutė žaidžia visokiomis užuominomis. Bet aš dar jose nesusigaudau.

ROZA. Ponas Kristofai!.. Ponas Flamai! Aš negaliu eiti sėsti! Ir kam to reikia!.. Nieko iš to nebus: viskas jau praeity – ir gerai! Viskas baigta. Žinau: dievas man nuodėmes atleis. Jis taip pat nenorės ir nekaltu kūdikio kaltinti. Jis labai gailestingas.

FLAMAS (*Reaguodamas į vis labiau girdimą kuliamosios dūzgimą*). Tas nesiliaujantis dūzgimas! Ką? Roza, prisėsk minutėlę! Aš tau nieko nedarysiu. Neprisiliesiu! Garbės žodis, Roza! Pasisakyk viską! Pasitikėk manimi truputį!

ROZA. Taip... taip jau įvyko... Daugiau nieko nežinau! Kai ištekėsiu, galėsite paklausti ponios Flam, galbūt ji jums pasakys, kas man dabar yra. Aš ir Augustui dar nieko nesakiau! Žinau – jis yra geras. Aš dėl to ir nebijau! Todėl, kad jis minkštos širdies ir krikščionis. O dabar sudie, Kristofai! Sudie, likit sveikas! Dar visas gyvenimas prieš akis, žmogus gali ir nuoširdžiai ištikimas būti, plakti save, sąžiningai dirbti, kaltes apmokėti ir gauti atleidimą.

FLAMAS (*Tvirtai spaudžia Rozos ranką*). Roza, pabūk dar valandėlę! Aš nusileidžiu! Į vestuves, dievaži, aš neisiu! Bet kad ir eičiau, vis tiek aš sakau, kad tu teisi dabar. Mergyte, tu man tokia miela buvai... tokia artima...aš nemoku tau pasakyti, kokia miela! Velniai žino, kiek jau laiko... prisimenu... Jau tada tu mane žavėjai; kai vaikas dar buvai, jau mane žavėjai savo tiesumu, savo atvirumu tūkstančiuose smulkybių... o ko nors paklausus, taip nuoširdžiai atsakydavai! Visada be jokių suktybių ir gudravimų, net ir kai veidrodį netyčia sukūlei. Aš pažinau daug moterų Tarandte ir vėliau Ebersvaldo akademijoje, tarnaudamas kariuomenėje, kur beveik visada man beprotiškai sekdavosi; ir vis dėlto tik dabar su tavim patyriau, kas yra laimė.

ROZA. Ai Kristai, jūs man irgi buvote mielas.

FLAMAS. Tu nuo mažumės buvai mane įsimylėjusi! Kartais tokiomis žėrinčiomis akimis į mane pažiūrėdavai... Ar prisiminsi retkarčiais apie tai? Apie sustabarėjusį nusidėjėlį Flamą?

ROZA. Prisiminsiu! Juk įsipareigojusi esu.

FLAMAS. Ak taip, už tą žiedelį su akmeniu. Ar užėsi retkarčiais pas mus?

ROZA. Tai neįmanoma! Per daug širdį skaudėtų. Būtų dviguba kančia! Reikia baigti tai! Aš užkasiu tave namuose! Dirbsiu kaip juodas jautis! Prasidės naujas gyvenimas, ir nevalia bebus dairytis į senąjį. Žemėje – vien vargas ir skurdas, tik danguje mūsų viltys.

FLAMAS. Roza, tai paskutinis atsisveikinimas?

ROZA. Tėvas ir Augustas jau nerimauja!

FLAMAS. Kad ir žuvys vandenyje nerimautų, ir baubliai ant galvų atsistotų, aš dabar nė vienos sekundės nedovanosiu. Vadinasi, viskas visiškai baigta? Ir mamutės tu nebeaplankysi?

ROZA (*Purtydama galvą*). Aš nebegaliu jai į akis pažiūrėti! Galbūt, kada nors vėliau. Po kokių dešimties metų! Tada gal būsiu save įveikusi. Sudie, ponas Kristofai! Sudie, ponas Flamai!

FLAMAS. Ką gi! Ek mergyte, aš tau pasakysiu, jeigu ne mamutė... dabar... aš nieko nelaukčiau... bematant nuspręščiau, kaip su tavim pasielgti.

ROZA. Taip, jeigu nebūtų to žodelio „jeigu“! Nebūtų Augusto ir tėvo – kas žino, ką aš padaryčiau. Greičiausiai skrisčiau į platumų pasaulį.

FLAMAS. Aš su tavim, Roza! Taip! Štai kaip būtų! O dabar galėtum dar kartą man duoti savo ranką... (*Paspaudžia jos ranką; atsisveikindami pažvelgia tviskančiomis akimis vienas į kitą*)
Vadinasi, tebūnie, kas turi būti! O dabar eikime kiekvienas savo keliu. (*Ryžtingai pasisuka ir tvirtais žingsniais neatsigrįždamas nueina*)

ROZA (*Palydėjusi jį žvilgsniu ir save įveikdama, su nepaprasta valios jėga*). Tebūnie, kas turi būti! Ir gerai! (*Įdeda qsoť į pintinę ir pasisuka eiti kita kryptimi. Pasirodo Štrekmanas*)

ŠTREKMANAS (*Išblyškęs, iškreiptu veidu, pataikaujančiai, bailiai*). Roza! Roza Bernd! Negirdi? Čia vėl buvo tas pasturlakas seniūnas Flamas?! Pakliūtų jis kada į mano nagus... šonkaulių nebesurinktų! Kas yra? Ko jis vėl iš tavęs norėjo? Aš tau pasakysiu: šitaip nebus, aš nepakęsiu! Kuo aš už jį blogesnis! Manim taip lengvai nenusikratysi.

ROZA. Ką jūs kalbate? Kas jūs toks esate?

ŠTREKMANAS. Kas aš esu? Sudegtum! Tu tuoj sužinosi.

ROZA. Kas jūs? Kur aš jus mačiau?

ŠTREKMANAS. Tu? Mane? Kur tu mane matei, mergyte? Kas aš tau – beždžionė?

ROZA. Ko jūs norite? Kas jūs? Ko jūs iš manęs norite?

ŠTREKMANAS. Strampalo! Nieko aš nenoriu! Supratai? Nekviešk taip!

ROZA. Aš visus žmones sušauksiu, jeigu jūs tučtuojau nuo manęs neatstosite.

ŠTREKMANAS. Prisimink vyšnią! Pagalvok apie kryžių...

ROZA. Kas jūs toks? Meluojate! Ko iš manęs norite? Arba jūs eikite... arba aš iš visų jėgų imsiu šaukti pagalbos.

ŠTREKMANAS. Mergiote, tu proto netekai!

ROZA. Ir nebereikės ilgiau kankintis! Kas jūs toks? Meluojate! Jūs nieko nematėte! Aš rėksiu! Aš staugsiu, kiek tik jėgų turėsiu, jeigu jūs tuojau pat nepasitrauksite.

ŠTREKMANAS (*Išsigandęs*). Roza, einu! Nutilk, gerai jau, gerai.

ROZA. Bet tuojau! Tučtuojau! Supratai!

ŠTREKMANAS. Tuojau, tuojau! Susimildama! Galiu ir nueiti! (*Padaro pokštišką judesį, tarsi bėgtų nuo smarkaus lietaus*)

ROZA (*Pašėlusiai įtūžusi*). Bėga! Niekingas padaras! Kai matai nevidoną pasišalinant, dar šiek tiek atsikvepi, o tai tąsykis čia su tokiu niekšu! Fu! Iš viršaus apsilaižęs, viduje prikimijęs: vėmti verčia pažiūrėjus.

ŠTREKMANAS (*Atsisuka išblyškęs, kraupus*). Oho! Tai neįtikima?! Ką tu burnoji! Koktu klausytis! Ko gi tada puolei kaip sudegus?

ROZA. Aš? Puoliau kaip sudegus?

ŠTREKMANAS. Gal pamiršai?

ROZA. Niekšas!

ŠTREKMANAS. Spėjai.

ROZA. Niekšas! Šlykštyne! Ko tu dar apie mane slankioji šniukštinėdamas? Kas tu toks? Kas jūs toks? Ką aš padariau? Tu mane visur sekiojai! Mane vaikai kandžiodamasis iš paskos... Niekšas!.. Piktesnis už plėšrų šunį!

ŠTREKMANAS. Tu paskui mane lakstei.

ROZA. Ką?

ŠTREKMANAS. Tu pas mane į namus atėjai ir pragarą manyje užkūrei.

ROZA. O tu...

ŠTREKMANAS. Na ką?

ROZA. O tu? O tu?

ŠTREKMANAS. Gardaus kąsnelio aš nespjaunu.

ROZA. Štrekmanai! Ateis ir tau eilė mirti! Girdi? Pagalvok apie savo paskutinę valandą! Turėsi stoti prieš teisėją! Aš atbėgau pas tave, baisiai išsigandusi! Dangus vardu tave maldavau... kad pasitrauktum man ir Augustui iš kelio. Keliais prieš tave vaikščiojau... o tu dabar sakai, kad aš paskui tave laksčiau? Štai kas: tu nusikaltai! Nusikaltai man! Tai daugiau negu niekšybė! Dvigubas, trigubas nusikaltimas! Dievas tave nubaus už tai.

ŠTREKMANAS. Liaukis! Palik man susišnekėti su dievu.

ROZA. O, kaip tu kalbi? Tau palikti susišnekėti? Gyvate! Aš spjaunu tau į veidą.

ŠTREKMANAS. Prisimink vyšnią! Pagalvok apie kryžių!

ROZA. Tu prisiekei, kad apie tai nekalbėsi! Šventai prisiekei! Tu, ant kryžiaus ranką padėjęs, kryžium prisiekei, o dabar vėl imi mane persekioti! Ko tu nori?

ŠTREKMANAS. Aš ne blogesnis už Flamą. Tada ir su juo turi nebeprasidėti.

ROZA. Aš į jo lovą įlipsiu, šunsnuki, tu! Nekišk čia savo nosies!

ŠTREKMANAS. Dar pamatysim, kaip bus.

ROZA. Ką? Tu mane jėga pagriebei! Apraizgei mane. Palaužei! Kaip grobuonis užpuolei mane! Žinau! Aš norėjau pro duris išbėgti! Tu man bliuskelę ir sijoną suplėšei! Sukruvinai mane! Norėjau išbėgti! Tu duris užsklendei. Tai nusikaltimas! Aš teismui apskųsiau...

BERNDAS ir AUGUSTAS ateina vienas paskui kitą. Vėliau Kleinertas, Golišas ir kiti darbininkai.

BERNDAS (*Prie pat Štrekmano*). Kas čia yra? Ką tu padarei mano mergaitei?

AUGUSTAS (*Atitraukia Berndą ir pats skverbiasi į priekį*). Aš, tėve! Tavęs klausia, ką padarei Rozai?

ŠTREKMANAS. Nieko!

BERNDAS (*Vėl skverbdamasis į priekį*). Ką tu padarei mergaitei?

ŠTREKMANAS. Nieko!

AUGUSTAS (*Prasiskverbdamas*). Dabar tu pasakysi, ką jai padarei!

ŠTREKMANAS. Nieko! Jokio velnio aš nepadariau!

AUGUSTAS. Arba tuojau man pasakysi, ką jai padarei, arba...

ŠTREKMANAS. Arba? Na, ką gi tas tavo „arba“? Šalin rankas... Paleisk gerklę.

KLEINERTAS (*Bando išskirti*). Liaukitės!

ŠTREKMANAS. Rankas nuo gerklės!

BERNDAS. Arba tu vietoj sustingsi. Arba...

AUGUSTAS. Ką padarei mergaitei?!

ŠTREKMANAS (*Staiga išsigandęs, traukiasi prie kriaušės ir rėkia*). Gelbėkite!

AUGUSTAS. Ką tu padarei mergaitei? Atsakyk! Atsakyk! Aš noriu žinoti! (*Išsilaisvina ir sustabdo Štrekmaną*)

ŠTREKMANAS (*Užsimojęs tvoja jam kumščiu į veidą*). Va, mano atsakymas! Štai ką aš padariau!

KLEINERTAS. Štrekman...

SENĖ GOLIŠ. Palaikykite Augustą. Jis sverdi.

VYRESNIOJI MERGA (*Nutveria svirduliuojantį Augustą*). Augustai!

BERNDAS (*Nekreipdamas dėmesio į Augustą, Štrekmanui*). Tu atsakysi! Tau nepraeis!

ŠTREKMANAS. Jovalynė! Dėl kažkokios mergšės, kuri su visais trankosi... (*Išėina*)

BERNDAS. Ką jis pasakė?

KLEINERTAS (*Kartu su Goliš, vyresniąja merga, HANU ir sene Goliš prilaikydami beveik sąmonės netekusį Augustą*). Akį išmušė!

SENĖ GOLIŠ. Tėvuk Berndai! Augustui labai bloga.

KLEINERTAS. Ne kokios sužieduotuvės žmogeliui.

BERNDAS. Kas? Kas čia? O dangiškasis tėve! (*Prie Augusto*) Augustai?!

AUGUSTAS. Man taip skauda kairioji akis.

BERNDAS. Roza, atnešk vandens!

SENĖ GOLIŠ. Kokia nelaimė!

BERNDAS. Roza, atnešk vandens, ar negirdi!

SENĖ GOLIŠ. Gaus metelius pasėdėti.

ROZA (*Tartum tik dabar atsikvošėjusi*). Jis sakė... jis sakė... Ką tai reiškia? Aš juk Kalėdoms gavau lėlę.

JAUNESNIOJI MERGA (*Rozai*). Ką tu, miegi?

ROZA. Niekam negaliu sakyti!.. Ne, mergyte. Nereikia! Negalima! Jeigu motina būtų...

KETVIRTAS VEIKSMAS

Kambarys Flamo namuose, kaip ir antrajame veiksmė. Šeštadienio popietė rugsėjo pradžioje. Už rašomojo stalo sėdi FLAMAS, pasilenkęs ties sąskaitomis. Netoli nuo priemenės durų stovi Štrekmanas.

FLAMAS. Taigi, jums dar priklauso gauti du šimtai šešios markės ir trisdešimt pfenigių.

ŠTREKMANAS. Teisingai, ponas Flamai.

FLAMAS. Kas buvo atsitikę mašinai? Jūs vieną priešpietę buvote nutraukę darbą.

ŠTREKMANAS. Aš buvau pašauktas į apygardos teismą. Mašina tvarkingai dirbo.

FLAMAS. Ar Keilio byloje?..

ŠTREKMANAS. Taip. O, be to, Berndas buvo mane apskundęs, neva aš jo dukterį įžeidęs.

FLAMAS (*Išėmęs iš atskiro stalčiaus pinigų, suskaičiuoja juos ant didžiojo stalo*). Čia bus du šimtai... du šimtai šešios markės ir penkiasdešimt... Man priklauso dvidešimt pfenigių gražos.

ŠTREKMANAS (*Sugriebia pinigų ir padeda ant stalo dvidešimt pfenigių*). Galiu ponui viršininkui pasakyti, kad apie gruodžio vidurį būtų galima vėl padirbėti.

FLAMAS. Kokią porą dienų! Sakysim, gruodžio pradžioje. Norėčiau ištuštinti didįjį klojimą.

ŠTREKMANAS. Gruodžio pradžioje. Gerai, ponas Flamai. Sudie!

FLAMAS. Sudie, Štrekmanai! Beje, sakykite: kas gi bus su ta jūsų istorija?

ŠTREKMANAS (*Sustoja, truktelėja pečiais*). Nieko ten daug nebus, ponas Flamai.

FLAMAS. Argi?

ŠTREKMANAS. Bent šito reikėtų laukti.

FLAMAS. Prie ko kartais priveda tokie menkniekiai. Kaip, tiesą sakant, jūs ten susikibote?

ŠTREKMANAS. Aš ničnieko neprisimenu. Aš tada buvau... Aš, matyt, tikrai buvau įsismaginęs! Bet aš ničnieko nebeatmenu.

FLAMAS. Betgi knygrišys yra žinomas kaip taikingiausias žmogus.

ŠTREKMANAS. Bet prie manęs jis visada kabinasi. Aš jau buvau lyg ir primiršęs tai. Žinau tik, kad jie mane užpuolė, tarsi kokie du plėšrūs vilkai! Aš pagalvojau: čia jau man galas! Jei nebūčiau taip pagalvojęs, nebūčiau nė rankos pajudinęs.

FLAMAS. O akies niekaip nebuvo galima išgelbėti?

ŠTREKMANAS. Ne! Gaila. Ir!.. Ką gi, nieko nepadarysi! Dėl šitos nelaimės aš nekaltas.

FLAMAS. Toks dalykas savaime jau yra blogas! O kai teismas įsikiša, jis dar pablogėja! Užvis labiau man mergaitės gaila.

ŠTREKMANAS. Mane tas dalykas taip pat sukrėtė, kad visas kūnas pagaugais eina. Aš nebegaliu užmigti, ponas leitenante. O tikrumoje tarp manęs ir Augusto nieko nėra! Aš toks niekuo... dėtas, kaip dar niekada nebuvo!..

FLAMAS. Vis dėlto jums reikėtų nueiti pas Berndą. Jeigu jūs įžeidėte jo dukterį ir dar neblavus, paprasčiausia – galėtumėte atsiprašyti.

ŠTREKMANAS. Ne mano reikalas! Tai jo reikalas! Be abejo, jeigu jis žinotų, kas iš to išeis, nedvejojamas atsiimtų savo skundą! Čia, aišku, kas nors kitas turėtų pasakyti, kad mergiotei tai nelabai pasitarnauja! Va kaip! Sudie, ponas leitenante.

FLAMAS. Sudie! (*Štrekmanas išeina*)

FLAMAS (*Susijaudinęs, pats sau*). O kad būtų galima tokį paršą už prusnų sugriebti! (*Iš medžioklės kambarėlio tarnaitė įveža ponią FLAM*)

PONIA FLAM. Ką tu čia vėl bumbi, Flamai? (*Jai mostelėjus, kambarinė išeina*) Užpykdė tave kas?

FLAMAS. Taip, ačiū, niekis!

PONIA FLAM. Ne Štrekmanas buvo?

FLAMAS. Gražuolis Štrekmanas! Gražuolis Štrekmanas buvo, taip, taip!

PONIA FLAM. Kaip ten dabar iš tikrųjų tas reikalas, Flamai? Ne apie Keilį kalbėjote?

FLAMAS (*Rašinėdamas*). Kur tau, man sąskaitos suka galvą!

PONIA FLAM. Gal aš tau trukdau, Kristai?

FLAMAS. Ne! Tik ramiai pasėdėk.

PONIA FLAM. Ko negaliu, negaliu, bet šitą tai prižadu. (*Tyla*)

FLAMAS (*Įširdęs*). Po šimts velnių su perkūnais ir viena ragana! Kartais tiesiog, rodos, stvertum šautuvą ir vietoj nudėtum tokį nevidoną! Ir atsakyti už tai būtų tik niekai.

PONIA FLAM. Oi Kristai, kaip tu mane gąsdini!

FLAMAS. Aš čia nieko nepagelbėsiu. Aš pats išsigandau!.. Koks žemas žmogus, aš tau pasakysiu, mamute, koks niekingas tarp visų šunsnukių... pasakysiu, jis toks yra... kad net tokį kaustytą vyruką, kaip aš, kartais šiurpas nukrečia. Iš esmės mes nieko neišmokstame. Gali sukraustyti visus keturis fakultetus, gali suvirškinti kanapines virves ir žvirgždą, bet va... niekšybėse... neišeini iš propedeutikos!

PONIA FLAM. Tave vėl kas nors sujaudino?

FLAMAS (*Vėl rašinėdamas*). Aš kalbu iš viso, apleimai.

PONIA FLAM. Galvojau, ar tik ne dėl Štrekmano. Matai, Kristai, man vis tebeknieti ta istorija. Ir, kai surasi patogią valandėlę, aš norėčiau atvirai su tavim pakalbėti.

FLAMAS. Su manim? Reikalingas čia man tas Štrekmanas.

PONIA FLAM. Gal ir ne jis, ne pats Štrekmanas. Bet senis Berndas ir Roza Bernd. Matai, kalbant apie mergaitę, tai labai rimta istorija. Jei nebūčiau čia prirakinta, jau seniai būčiau pas ją nuėjusi. Ji pati nesirodo.

FLAMAS. Tu? Pas Rožą? Ko tau ten reikia?

PONIA FLAM. Kristai, paklausk! Juk ji ne kokia prašalaitė, matai. Mano pareiga ja pasirūpinti.

FLAMAS. Taip, tai taip, mamute! Daryk, kas tau reikia! Tik kažin, ar tu mergaitei ką padėsi.

PONIA FLAM. Kaip tat, Kristai? Ką tu nori pasakyti?

FLAMAS. Nereikia įsiti į svetimus reikalus! Nuo to turėsi tik apmaudą ir nedėkingumą.

PONIA FLAM. Tegul. Apmaudą reikia išverti! O nedėkingumas – tai žmonių atpildas! O Roza Bernd, aš nežinau... man visada atrodė, tarsi ji būtų beveik mano vaikas. Matai, Kristai, aš prisimenu... kai dar mano tėvas tebebuvo urėdu, jos motina jau tada skalbė mūsų namuose. Paskui kapinėse, prie Kurto kapo, dar kaip šiandien matau stovinčią mergaitę, nors pati buvai nei gyva, nei mirusi. Nė vienas, be mudviejų, nebuvo toks nuliūdęs, kaip ji.

FLAMAS. Gal ir taip! Bet kur tu čia taikai? Aš nieko nesuprantu, vaikeli!

PONIA FLAM. Pirmiausia, noriu būti truputį smalsi.

FLAMAS. Dėl ko?

PONIA FLAM. Dėl šio bei to! Apskritai aš nesikišu į tavo reikalus. Bet dabar... dabar aš vis dėlto norėčiau sužinoti! Kodėl tu pastaruoju laiku toks nesavas?

FLAMAS. Aš? Galvojau, tu apie Rozą Bernd kalbi!

PONIA FLAM. Dabar aš kaip tik apie tave kalbu.

FLAMAS. Nuo to – galėtum susilaikyti, mamute! Mano reikalai tau nerūpi.

PONIA FLAM. Tu taip manai! Lengva pasakyti! Tačiau kai esi priverstas sėdėti, kaip aš sėdžiu, ir matyti, kad žmogus vis nerimsta, ir žinoti, kad jis naktimis nemiega, ir girdėti, kaip jis užlindęs dejuoja, ir kai jis atsitiktinai yra tavo vyras, – tada ir lenda į galvą įvairios mintys.

FLAMAS. Ne, mamute, tu čia tikrai paistai. Tu nori mane ant juoko laikyti! Dejuoja! Išprotėjęs būčiau! Dar ko? Aš juk ne koks siuvėjo pastumdėlis!

PONIA FLAM. Ne, Kristai, šitaip tu neišsiseksi.

FLAMAS. Mamute, ko tu sieki? Matyti, nori man įkyrėti? A? Gal nuobodulį įvaryti? Gal iš namų išbaidyti? Ar ką nors? Tada jau, dievaži, nieko gudresnio negalėjai sugalvoti.

PONIA FLAM. Sakyk nesakęs, tu nuo manęs kažką slepi!

FLAMAS (*Truktelėjęs pečiais*). Jeigu tu taip manai. Turėčiau aš nuo tavęs ką slėpti! Sakykim, mamute, kad taip... Tu mane pažįsti! Juk čia tu mane pažįsti!.. Visas pasaulis gali apsiversti, iš manęs niekas nieko neišgaus! (*Spragtelėja pirštais*) Kiekvienas turi pakankamai nemalonumų pasaulyje! Vakar turėjau išvaryti aludarį, užvakar degtindarį pasiunčiau velniop. Pagaliau, ir be viso to, mūsų gyvenimas, kurį čia tenka kęsti, iš tikrųjų yra toks nuvėsesęs, jog padorų žmogų tik į apmaudą stumia.

PONIA FLAM. Susieik su žmonėmis! Nuvažiuok į miestą!

FLAMAS. Pataikei! Vyninėje su kvaišomis skatą lošti arba su ponu apskrities viršininku ant galų pirštelių vaikštinėti! Dieve atitolink, pakaks tų pokštų! Jie manęs nevilioja! Ir jei retkarčiais neišeičiau pamedžioti, neužsimesčiau ant pečių šaudyklės, prisieitų jūrininku išplaukti.

PONIA FLAM. Taigi, va. Matai! Apie tai aš ir kalbu. Tu visiškai pasikeitei! Prieš kokius du tris mėnesius buvai smagus, šaudei paukščius ir darei iškamšas, sudarinėjai augalų kolekcijas, rinkai paukščių kiaušinėlius ir per dienų dienas dainuodavai. Džiugu buvo į tave žiūrėti, o dabar lyg būtum staiga persivertęs į kitą pusę.

FLAMAS. Kad nors Kurtas tebebūtų gyvas!

PONIA FLAM. O jeigu mes pasiimtume kokį vaiką auginti.

FLAMAS. Dabar, taip iš karto? Ne, mamute! Dabar aš nenoriu. Anksčiau tu nesiryžai, šiandien ir aš nebejaučiu to noro.

PONIA FLAM. Lengva pasakyti – paimti pas save vaiką! Pirmiausia, žinoma, tai atrodytų lyg ir kokia išdavystė! Man tikrai atrodytų lyg išdavystė Kurto atžvilgiu, net ir iš tolo apie tai pagalvojus. Man atrodytų... kaip čia pasakius, Flamai, tarsi savo vaikelį visai išgintume iš namų, iš kambarėlio, lovelės, netgi iš savo širdžių. Ir svarbiausia dar, kur taip greit paimsi tokį vaiką, kuris tau galėtų suteikti džiaugsmo? Tačiau palikim tai! Grįžkime prie Rozos! Tu žinai, Flamai, kas jai atsitiko?!

FLAMAS. Hm, taip... Žinoma!.. Kaip gi! Štrekmanas apjuodino jos gyvenimą, o senis Berndas negali to pergyventi! Tačiau duoti j teismą – kvaila. Kas bebūtų, vis tiek nukentės moteris.

PONIA FLAM. Aš parašiau Rozai keletą laiškų, kad pas mane ateitų. Iš tiesų, Flamai, patekusi į tokią būklę, ji tikrai nebežino, ką daryti.

FLAMAS. Kodėl?

PONIA FLAM. Todėl, kad Štrekmanas teisus!

FLAMAS (*Suglumęs, slogiai*). Ką tu, mamute? Galėtum aiškiau pasakyti.

PONIA FLAM. Tik tu, Kristai, vėl neimk ūmai širsti! Aš iki šiol nuo tavęs slėpiau tą reikalą, nes žinau, kaip tave veikia tokie dalykai; prisimink, kaip tu ištarabanijai jaunesniąją mergą ir kaip odininkui iškaršei kailį! Mergaitė jau seniai man prisipažino, daugiau kaip prieš aštuonias savaites, ir čia kalbama nebe vien apie Rozą Bernd... bet ir apie kitą būtybę... tą, kuri atsiras... Flamai, supratai!? Tu mane supranti?

FLAMAS (*Dusliai*). Ne! Atvirai prisipažinsiu, ne visai, mamute. Aš, matai... čia, matai... šiandien, matai... dabar... man kartais kraujas taip ima mušti į galvą... Tai kažkoks... Bjauru! Kažkoks svaigulys! O...ne, ne... man pagaliau reikia gryno oro. Tai niekis, mamute, nusiramink.

PONIA FLAM (*Užsidėjusi akinius*). Kur gi tu dabar su šovinine?

FLAMAS. Niekur. Kam ta šovininė? (*Nusviedžia šovininę, kurią netyčia buvo paėmęs*) Žmogus nieko nežinai! Niekas nesužinai! Kartais, rodos, visai susipainioji. Kartais jauties visai svetimas pasaulyje.

PONIA FLAM (*Nepatikliai*). Sakyk, Kristai, ką visa tai reiškia?

FLAMAS. Niekas, mamute! Ničnieko! Visiškai nieko! Mano galva jau vėl prašviesėjo! Bet mane kartais apima toks jausmas, tokia baimė, nežinau... taip iš karto, tarsi visur po kojomis griūtų, kad, rodos, tuoj žmogus sprandą nususiksi.

PONIA FLAM. Tu taip keistai kalbi! (*Beldžia į duris*) Kas ten beldžia? Prašau!

AUGUSTAS (*Dar nepasirodęs*). Tai aš, ponias Flam.

FLAMAS greit išeina į medžioklės kambarėlį.

PONIA FLAM. Ak jūs, ponas Keili. Įeikite.

Pasirodo AUGUSTAS KEILIS, labiau negu pirma išblyškęs ir parsibaigęs, su tamsiais akiniais. Jo kairioji akis aprišta juodu raiščiu.

AUGUSTAS. Prašau atleisti, ponias Flam! Laba diena, ponias Flam!

PONIA FLAM. Ačiū, ponas Keili!

AUGUSTAS. Ponia Flam, mano sužadėtinę iškvietė į apygardos teismą, šiaip ji pati būtų atėjusi. Bet gal ji dar ateis vakare!

PONIA FLAM. Malonu, kad nors jus matau. Kaip gyvojate? Sėskite!

AUGUSTAS. Dievo keliai žmogui nežinomi! Jeigu tave baudžia, nevalia murmėti. Priešingai, reikia tik džiaugtis. Matote, ponias Flam, man dabar maždaug taip ir atsitiko. Ir teisingai! Juo blogiau, tuo geriau. Tuo didesnis atpildas laukia amžinybėje.

PONIA FLAM (*Sunkiai atsidususi*). Norėčiau, ponas Keili, kad jūsų žodžiai pasiektų dievo ausis. Ar Roza gavo mano laiškus?

AUGUSTAS. Ji man davė juos paskaityti. Aš jai tiesiai pasakiau, kad taip negerai. Ji turėtų pas jus ateiti.

PONIA FLAM. Turiu jums pasakyti: mane tai stebina, kad po visų pastarųjų istorijų ji pas mane neužėjo. Ji gi žino, kad aš ją užjaučiu.

AUGUSTAS. Pastaruojų metu ji tokia baikšti pasidarė. Ponia Flam, leiskite man pasakyti: jums nereikėtų užsigauti. Pirmiausia, jai teko visą tą laiką manimi rūpintis; man buvo labai reikalinga priežiūra. Tegul dievas jai už tai atlygina! O, be to, kai šitas žmogus ją taip baisiai apšmeižė, ji nuo to laiko nebedrįsta ir kojos iš kambario kelti.

PONIA FLAM. Aš neužsigaunu, Keili! O kaip ji šiaip gyvena? Ką beveikia?

AUGUSTAS. Nieko... tai yra... kaip čia jums pasakius... Kai šiandien vienuoliktą valandą ji turėjo eiti į teismą, viskas apsigavė aukštyn kojom! Tikrai, ponias Flam... kone siaubas apėmė, taip keistai ji kalbėjo. Iš pradžių ji visai nenorėjo eiti, paskui sakė, nori, kad ir aš kartu eičiau, paskui kaip viesulas išlėkė sušukusi, kad aš neičiau paskui ją. Kartais ji ištisą dieną praverkdavo! Suprantama, kiekvieno galva kuo nors užimta.

PONIA FLAM. Kuo gi?

AUGUSTAS. Daug kuo! Pirmiausia, mane ištikusia nelaime! Ji man keletą kartų tai sakė! Jai labai skauda širdį. Ir dėl tėvo Berndo ji kankinasi, kad jis taip kremtasi.

PONIA FLAM. Mudu čia vieni, ponas Keili. Kodėl negalėtume atvirai pakalbėti: ar jūs nepagalvojote... aš apie tą istoriją su Štrekmanu... jūs arba, sakysime, tėvukas Berndas, kad joje yra šiek tiek tiesos?

AUGUSTAS. Aš apie tai nepageidauju žinoti!

PONIA FLAM. Tai teisinga! Dėl to aš nė kiek nepriekaištauju! Kartais iš tikrųjų žmogui nieko geresnio nebelieka, tik galvą, kaip tam stručiui, įkišti į smėlį. Bet tėvui šitaip elgtis netinka.

AUGUSTAS. Senukas Berndas, ponias Flam, nė už ką pasaulį nepatikės, kad čia galėtų būti nors krislelis tiesos... jis čia kietas kaip uola: abi rankas duotų nukirsti. Sunku patikėti, koks jis griežtas. Ponas leitenantas jau buvo pas jį ir stengėsi atkalbėti nuo skundo...

PONIA FLAM (*Susijaudinusi*). Kas pas jį buvo?

AUGUSTAS. Ponas leitenantas!

PONIA FLAM. Mano vyras?

AUGUSTAS. Taip! Ir ilgai su juo kalbėjo. Matote, aš nors ir netekau akies, aš nė kiek netrokštu, kad Štrekmanas būtų nubaustas! Aš teisiu – sako viešpats! Bet tėvas nenori taikytis; jis sako: reikalaukite iš manęs, ko norite, tik ne šito!

PONIA FLAM. Mano vyras buvo pas senį Berndą?

AUGUSTAS. Taip, po to, kai gavo šaukimą.

PONIA FLAM. Kokį šaukimą?

AUGUSTAS. Pas teismo tardytoją.

PONIA FLAM (*Labiau susijaudinusi*). Senis Berndas?

AUGUSTAS. Ponas leitenantas Flamas.

PONIA FLAM. Tai mano vyrą taip pat tardė? Ką jis turi bendro su šia byla?

AUGUSTAS. Jį irgi tardė, taip.

PONIA FLAM (*Sukrėsta*). Taip?! Man tai naujiena! Aš nieko nežinojau apie tai! Ir kad Kristas buvo pas senį Berndą! Kur mano odekolonas! Augustai, eikite dabar namo! Man dabar truputį... aš nežinau, kas! Nieko ypatingo dabar jums patarti negaliu! Tarsi mano visas kūnas sustingo. Eikite namo ir laukite. Jeigu jūs mylite tą mergaitę, tai... paklauskite manęs, aš daug esu patyrusi! Jeigu žmogaus jau toks apsigimęs: ar tai būtų vyras, kurį vaikosi moterys, ar, galbūt, moteriškė, prie kurios kaip patrakę kimba vyrai, – tada reikia kęsti! Kęsti! Būti kantriam! Aš šitaip jau dvylika metų pragyvenau. (*Laiko ranką prieš akis ir žiūri pro pirštus*) Ir jeigu aš iš viso dar norėdavau ką matyti, tai turėdavau žiūrėti pro pirštus.

AUGUSTAS. Aš niekaip negaliu tuo patikėti, ponias Flam!

PONIA FLAM. Taip, ar jūs tuo tikite, ar ne; niekas gyvenime to neklausia. Man tas pats, kad ir jums. Aš beveik taip pat nesuprantu; vienok mums tenka su tuo taikytis. Aš Rozai prižadėjau! Prižadėti kartais lengva, o tesėti sunku! Darysiu, ką galėsiu. Sudie! Žinoma, aš jūsų negaliu versti... Dievas jūsų nepražvelgs. (*Augustas susijaudinęs paspaudžia ištiestą ponios Flam ranką, o po to tyliai pasišalina*)

Ponia Flam atsilošia kėdėje, susimąčiusi pažvelgia į dangų ir du kartus sunkiai atsidūsta. Įeina labai išblyškęs Flamas; jis skersomis žvilgčioja į ponią Flam ir pradeda tyliai švilpti; atidaro knygu pinto ir apsimeta kažko ten ieškąs.

PONIA FLAM. Taip, taip, kas beatsitiktų, tu vis švilpauji. Flamai! O... to aš vis dėlto nesitikėjau iš tavęs.

FLAMAS atsigrižta, tylėdamas žiūri tiesiai į ją, truputį kilsteli abi rankas, o pečius iškelia aukštai, paskui juos glebiai nuleidžia; laisvai, be jokio sumišimo, labiau susimąstęs, negu susigėdęs, žiūri į grindis.

PONIA FLAM. Jums, vyrams, lengva... bet kaip dabar bus?

FLAMAS (*Sujuda kaip ir anksčiau, tik silpniau*). Nežinau. Dabar aš būsiu visiškai ramus. Papasakosiu, kaip tai atsitiko. Gal tada ne taip griežtai mane pasmerksi. O jeigu ne... man bus labai skaudu.

PONIA FLAM. Tokio lengvabūdiškumo negalima nesmerkti.

FLAMAS. Lengvabūdiškumo? Tai nebuvo tik lengvabūdiškumas! O ko tu labiau norėtum, mamute, kad tai būtų lengvabūdiškumas, ar kas nors rimtesnio?..

PONIA FLAM. Sugriauti merginai ateitį, tuo tarpu kai mes... kai esame už viską atsakingi! Kai ji buvo priimta į mūsų namus! Kai jie taip akiai mumis tikėjo? O, kiaurai žemę reiktų prasmeгти! Atrodo, lyg tai tyčia, slaptai buvo sumanyta.

FLAMAS. Jau baigei, mamute?

PONIA FLAM. Toli gražu ne!

FLAMAS. Tada palauksiu dar!

PONIA FLAM. Kristai, atmenu, ką aš tau sakiau, kai tu atvykai prašyti, kad už tavęs tekėčiau?

FLAMAS. Ką?

PONIA FLAM. Kad aš tau per sena. Moteris gali būti šešiolika metų jaunesnė, bet niekada trimis, keturiais metais vyresnė. O, kad tu būtum manęs paklausęs!

FLAMAS. Ar bevarta dabar kalbėti apie tas senas istorijas? Ar neturim nieko svaresnio nusitverti? Negaliu sau pagelbėti, mamute, man taip atrodo. Kas atsitiko Rozai, aš iki šiandien nieko nežinojau. Tada, aišku, aš kitaip būčiau elgęsis. Dabar reikia žiūrėti, kuo dar būtų galima pagelbėti. Kaip tik dėl to, mamute, aš ir norėjau tave prašyti, kad nebūtum smulkmeniška; aš pirmiausia norėjau patirti, ar tu panorėsi suprasti šį dalyką. Kol... iki to momento, kol pradėjo kalbėti, jog tas nuomara ves Rozą, viskas buvo deramaj pag darboj. Bet kai pasitvirtino, viskas pašlijo. Galimas dalykas, aš painiojuosi. Aš mačiau mergaitę augant... čia kažkas perėjo nuo meilės Kurtui. Aš pirmiausia norėjau tik sulaikyti ją nuo tos nelaimės, ir galų gale netikėtai, kaip tat atsitinka... dar Platonas teisingai rašė – kur Faidre kalba apie du žirgus – blogasis žirgas nunešė mane, ir sugriuvo visos užtvaros.

(Ilga tyla)

PONIA FLAM. Tu tikrai gražių istorijų pripasakojai ir net mokslisų puošmenų įpynei – tada jau visada jūs teisūs! O vargšė moteris tegul daro, ką išmano! Tavo manymu, tu jai tik laimę atnešei ir dar save paaukėjai... To jau negalima atleisti.

FLAMAS. Gerai, mamute, palikime tai kitam kartui! Bet tu prisimink: kai Kurtas mirė, aš namuose nebegalėjau žiūrėti į tą mergaitę. Kas ją masino, ir kas ją laikė?

PONIA FLAM. Tik dėl to, kad nebūtų namuose apmirusios nuotaikos. Dėl manęs jos galėjo ir nebūti.

FLAMAS. Aš nepasakiau, kad dėl tavęs.

PONIA FLAM. Gaila kiekvienos ašaros, dėl jūsų pralietos! Šitas prakalbas gali sau pasilikti, Flamai.

KAMBARINĖ įneša kavą.

KAMBARINĖ. Roza Bernd virtuvėje.

PONIA FLAM. Eikš, mergaite! Išvežk mane! Stumk smarkiau! (*Flamui*) Galėtum padėti mane išvežti. Kur nors man dar atsiras kamaraitė! Aš niekam kelio nepastosiu. Po to gali ją pasikviesti.

FLAMAS (*Kambarinei, griežtai*). Tegul mergaitė truputį palaukia. (*Tarnaitė išeina*) Mamute, tu turi su ja pakalbėti! Aš negaliu. Mano rankos surištos.

PONIA FLAM. Ką gi man su ja kalbėti, Flamai?

FLAMAS. Tu, mamute, geriau žinai negu aš. Pati žinai... pati sakei... tik, susimildama, nebūk griežta!.. Nereikia jai užtrenkti durų.

PONIA FLAM. Aš gi ne galiu, Flamai, jai batus valyti.

FLAMAS. Ir nereikia! Apie tai niekas nekalba! Bet tu ją pakviete. Negali taip staiga pasikeisti, kad pamirštum užuojautą ir gailėtį. Ką tu man pirma kalbėjai? Juk mergaitė žūsta! O jeigu tikrai žus... gal aš tau neatrodau toks šunsnukis, kad po to aš dar benorėčiau vilkti savo skurdų gyvenimą. Arba- arba, šito nepamiršk.

PONIA FLAM. Aišku, Kristai... jūs to neužsitarnaujate, tačiau ką gi galų gale padarysi?! Širdis krauju pasrūva! Tai mūsų pačių kaltė. Kodėl gi mes nuolatos sukame sau galvą, kai, jau gerokai pagyvenę ir nemažai pasimokę, pro medžius miško nematome. Dėl to, Kristai, neapgaukinėk savęs... Tiek to! Gerai! Aš pakalbėsiu su ja! Ne dėl to, kad tu prašai, dėl to, kad taip reikia! Tik nemanyk, kad aš galėsiu atstatyti, ką tu sugriovei ir ką sulaužei. Jūs, vyrai, čia kaip vaikai...

KAMBARINĖ vėl įeina.

KAMBARINĖ. Ji nenori ilgiau laukti!

PONIA FLAM. Atsiųsk ją čia! (*Kambarinė išeina*)

FLAMAS. Pasistenk suprasti, mamute, mano garbės žodis...

PONIA FLAM. Jo gali neduoti. Nėra reikalo jį laužyti.

Flamas išeina. Ponia Flam atsidūsta, paima mezginį. Po to įeina ROZA BERND.

ROZA (*Šventadieniškai pasipuošusi; jos veidas sunykęs, akys liguistai blizga*). Laba diena, ponია.

PONIA FLAM. Sėskis! Laba diena. Taip, Roza, aš tave kviečiau... Tu tikriausiai dar atsimeni, ką mudvi tada kalbėjome. Nuo to laiko kai kas pasikeitė!.. Bent vienu kitu atžvilgiu!.. Šitai aš ir norėjau su tavim atvirai ir tiesiai pakalbėti. Beje, tu tada sakei, kad aš negaliu tau padėti: tu pati viena nori su viskuo susidoroti! Šiandien man kai kas paaiškėjo. Tavo keistas elgesys anąsyk, ir kad tu atsisakei priimti mano pagalbą. Bet kaip tu viena pati manai susitvarkyti, man dar neišku. Eik, išgerkime po puodelį kavos. (*Roza atsisėda ant kėdės krašto, netoli stalo*) Augustas ką tik buvo pas mane. Jeigu aš būčiau tavo vietoje, mergyte, seniai jau būčiau pasiryžusi ir jam visą tiesą pasakiusi. (*Aštriai žiūrėdama jai į akis*) Dabar aš jau nebegaliu tau to patarti. Ar ne tiesa?

ROZA. Ak, kodėl, ponია?

PONIA FLAM. Tiesa, kad juo esi senesnis, juo mažiau gali suprasti žmones. Visi ateiname į pasaulį tuo pačiu keliu, bet apie tai neverta kalbėti. Tačiau, pradedant kaizeriu ir arkivyskupu, baigiant vežėju, kaip skirtingai jie begyventų, visi vienodai šlykščiai daro tą patį. O kai gandras atskrenda prie kamino, kylą didžiausias sąmyšis. Jie tada išlaksto į visas puses... Šitoks svečias visada pasirodo ne laiku.

ROZA. Ai ponია, seniai viskas būtų susitvarkę, jei toks nusikaltėlis ir niekšas... toks melagis, kaip Štrekmanas...

PONIA FLAM. Pala, mergyte, aš tavęs nesuprantu. Kaip tu gali sakyti, kad tas žmogus meluoja. Juk tai galima matyti, iš šalies į tave pažvelgus.

ROZA. Jis meluoja. Jis meluoja. Aš daugiau nieko nežinau.

PONIA FLAM. Bet kur ir kaip jis čia meluoja?

ROZA. Visur ir visaip jis meluoja.

PONIA FLAM. Tu, man rodos, ne visai susivoki. Su kuo gi tu kalbi? Atsikvošėk truputį! Pirmiausia, tu man jau seniai viską prisipažinai, o, be to, aš dabar jau daugiau žinau – ir tai, ką tu man nutylėjai.

ROZA (*Lyg nuo šalčio drebėdama, užsispyrusi*). Nors mane ir užmuštumėte, aš daugiau nieko nežinau.

PONIA FLAM. Taip? Ak! Štai kokius vingius tu dabar mėtai!? Iki šiol aš kitaip apie tave galvojau. Šito aš vis dėlto nelaukiau! Tikiuosi, kai tave tardė, ne taip padrikai kalbėjai.

ROZA. Ten aš tą patį sakiau.

PONIA FLAM. Mergyte, praregėk! Tu čia šneki grynas nesąmones. Juk teisėjui negalima meluoti. Klausyk, ką aš pasakysiu! Išgerk gurkšnelį kavos, neišsigąsk! Tavęs niekas nepersekioja, ir aš tavęs neprarysiu! Taigi, tu man truputį nusidėjai, to niekas neginčys! Jeigu tada man būtum tiesą pasakiusi, gal lengviau būtume išsikapanoję; dabar jau sunku. Tačiau negaišuokime ir dar dabar bandykime gelbėtis. Gal dar kaip nors bus įmanoma. Taigi... visų svarbiausia... tai aišku... ir tu gali tuo tvirtai patikėti... skurdo jums niekada neteks kęsti! Jeigu net ir tėvas atstumtų tave, ir, galbūt, Augustas nusigrįžtų nuo tavęs, tavim ir tavo kūdikiu bus pasirūpinta.

ROZA. Aš nežinau, ponias, ką jūs norite pasakyti.

PONIA FLAM. Tada, mergyte, aš tau tiesiai pasakysiu: jeigu tu šito nežinai, jeigu užmiršai, tai jau tavo sąžinė nešvari! Tai tu dar būsi kitų dalykų pridariusi! Ir jeigu dar ką slepi, tai jau siejasi ne su kuo kitu, kaip Štrekmanu; tai tas niekadėjas tave padarė nelaimingą.

ROZA (*Karštai*). Ne, kaip jūs galite taip galvoti, ponias! Jūs šitaip kalbate... ne, ak viešpatie... kaip aš galėjau tai iš jūsų užsitarnauti! Jeigu mano Kurtas... mano mielas vaikas... (*Isteriškai grąžo rankas prieš berniuko paveikslą*)

PONIA FLAM. Roza, šito negalima, prašau tave! Galbūt tu ir esi man užsitarnavusi! Dėl to dabar nesiginčysime. To tokia pasikeitusi... net suprasti nebeįmanoma, kaip tu baisiai pasikeitei.

ROZA. Kodėl manęs motutė nepasiėmė! Ji sakė: kai numirsiu, pasiimsiu tave.

PONIA FLAM. Žiūrėk, atsipeikėk, mergyte! Tu juk gyveni! Kas tau?

ROZA. Tarp manęs ir Štrekmano nieko nebuvo. Šitas valkata šlykščiai melavo.

PONIA FLAM. Ką jis melavo? Jis prisiekė?

ROZA. Prisiekė jis ar ne, man vis tiek.

PONIA FLAM. Tau irgi reikėjo prisiekti?

ROZA. Aš nežinau... Juk aš nesu tokia bloga!.. Kuo aš būčiau galėjusi nusikalsti! Kad Augustas neteko akies, aš nieko... aš niekuo dėta!.. Nei dieną, nei naktį nerandu paguodos... O kokias kančias iškentė tas žmogus... kitaip jis būtų spjovęs man į veidą. Vis rankas keli aukštyn, vis stengiesi iš ugnies ką nors ištraukti... o čia tau visus kaulus trupina. (*Jeina susijaudinęs Flamas*)

FLAMAS. Kas tau trupina kaulus? Pažiūrėk į mamutę! Priešingai, mes norime tave gelbėti.

ROZA. Jau vėlu. Dabar nebeįmanoma.

FLAMAS. Ką tai reiškia?

ROZA. Nieko! Aš nebegaliu laukti! Sudie! Aš eisiu savo keliu.

FLAMAS. Sustok! Nė žingsnio iš vietos! Aš už durų viską girdėjau ir dabar noriu žinoti visą tiesą.

ROZA. Aš ir sakau tiesą!

FLAMAS. Tiesą apie Štrekmaną!

ROZA. Nieko tarp mūsų nebuvo, jis meluoja!

FLAMAS. O jis sako, kad tarp jūsų kažkas buvo?!

ROZA. Aš tik pasakysiu, kad jis meluoja!

FLAMAS. Ar jis melavo prisiekęs?

ROZA. *(Tyli)*

FLAMAS *(Aštriai ir ilgai stebėjęs Rozą).* Na, mamute, tik neįsižeisk, atleisk man tiek, kiek gali atleisti! Dabar jau aš kuo aiškiausiai matau, kad šis dalykas manęs visiškai neliečia! Mane tik juokas ima! Tik čiaudėti norisi!

PONIA FLAM *(Rozai).* Ir tu absoliučiai viską paneigei?

ROZA. ...

FLAMAS. Aš, žinoma, pasakiau tiesą. Ir Štrekmanas nemeluos tokiu momentu! Už melagingą priesaiką gresia kalėjimas, čia jau nemeluosi!

PONIA FLAM. Mergyte, tu sakei netiesą? Tu net prisiekusi sumelavai? Aš susigaudai, ką tu padarei ir ką pridarei? Kaip tau galėjo ateiti tokia beprotiška mintis? Kaip tu iki to prisigalvojai?

ROZA *(Palūžusi rėkia).* Man buvo gėda!

PONIA FLAM. Bet, Roza...

FLAMAS. Kam čia kalbėti! Kodėl tu sumelavai teisėjui?

ROZA. Man buvo gėda! Man buvo gėda!

FLAMAS. Ir mane? Ir mamutę? Ir Augustą? Kodėl tu mus visus apgavai? Galbūt, ko gero, ir Štrekmaną? O su kuo tu dar draikeisi?.. Taip, taip, veidelis tavo tyras, bet gėdinai tu pagrįstai!

ROZA. Jis mane vaikėsi ir persekiojo kaip šuo!

FLAMAS *(Juokdamasis).* Ką čia, jūs, moterys, pačios mus šunimis padarote. Šiandien vieną, rytoj kitą – tikrai bjauru! Darykite dabar, ką norite! Elkitės, kaip išmanote! Jeigu aš čia dar nors pirštą pajudinsiu, tai susirasiu virvę ir tol plieksiu per savo asiliškas ausis, kol akys apžilps!

Roza išverčia akis ir, siaubo apimta, žiūri į Flamą.

PONIA FLAM. Roza, aš ištesėsiu, ką pasakiau: judviem abiem visada pasirūpinsiu.

ROZA *(Kaip pirma ir mechaniškai kuždėdama).* Man buvo gėda! Man buvo gėda!

PONIA FLAM. Girdi, Roza? *(Roza greit išeina)* Roza! Išbėgo mergaitė! Tegul angelas danguje pasigaili...

FLAMAS *(Giliai sukrėstas, pratrūksta susilaikančiu kūkčiojimu).* Tegul dievas man atleidžia, mamute... aš kitaip negaliu.

UŽDANGA

PENKTAS VEIKSMAS

Kambarys senio Berndo namelyje. Jis gana erdvus, pilkomis senomis sienomis, baltintų rąstų lubomis. Galinės durys – į virtuvę, durys kairėje – į priemenę; dešinėje – du langeliai. Tarp šių langelių stovi geltona komoda, ant jos – žibalinė lempa; ji nežiba; viršuj, ant sienos, kabo veidrodis. Kairėje, kampe – kaimiška krosnis. Dešinėje, kampe – sofa, apmušta klijuote, stalas, apdengtas staltiese, ir viršum jo kabanti lempa. Viršum sofos, ant sienos – biblinis paveikslas: „Leiskite mažutėlius pas mane“, žemiau jo – kariškos Berndo nuotraukos ir kelios nuotraukos jo su žmona. Kairėje, priekyje – spinta su stiklinėmis durimis, pridėta spalvotų puodukų, stikliukų ir kt. Ant stalo – kryžius. Ant komodos – biblija, viršum priemenės durų kaba aliejinis paveikslas: „Kristus su erškėčių vainiku“. Ant grindų patiesti takeliai. Ant langų – muslinės užuolaidos. Keletas tvarkingai sustatytų geltonų medinių kėdžių. Visur švaru ir dvelkia šaltumu. Kelios biblijos ir giesmynai guli ant spintos. Ant priemenės durų staktos – rinkliavoms dėžutė.

Apie septintą valandą vakaro, tą pačią dieną, kada vyko ketvirtasis veiksmas. Priemenės ir virtuvės durys atidarytos. Jau gerokai sutemę.

Lauke girdėti balsai, paskui kelis kartus pasibeldžia į langą. Po to už lango pasigirsta balsas: „Berndai, ar namuose nieko nėra? Eikime prie galinių durų!“. Vėl nutyla, bet netrukus atsidaro galinės durys, ir priemenėje pasigirsta balsai bei žingsniai.

Priemenės duryse pasirodo KLEINERTAS ir ROZA BERND, labai nusilpusi; ją prilaiko KLEINERTAS.

ROZA (*Silpnai, pavargusiai*). Nieko nėra namie! Visur tamsu.

KLEINERTAS. Dabar aš tavęs vienos negaliu palikti!

ROZA. Kodėl, Kleinertai? Man nieko nėra!

KLEINERTAS. Sakyk kam kitam, kad nieko nėra! Kitaip nebūtų reikėję tavęs nuo žemės kelti.

ROZA. Ne, man tik truputį buvo galva apsvaigusi. Tikrai! Jau praėjo! Jūs man neberekalingas.

KLEINERTAS. Ne ne, mergyte, ne, šitaip negalima.

ROZA. Taip, tikrai, tėvuk Kleinertai! Dėkoju! Jau gerai! Man nieko nėra! Aš jau visiškai atsipeikėjau. Kartais užėina, bet dabar nieko.

KLEINERTAS. Tu gi leisgyvė gulėjai už gluosnio! Raiteisi kaip kirminas.

ROZA. Kleinertai, eikite sau... aš tuojau šviesą įžiebsiu! Man reikia kurti ugnį... eikite sau... Jie tuojau pareis vakarienės. Oi, Kleinertai, Kleinertai, aš taip pavargau! Taip baisiai pavargau, kad nepatikėsi!

KLEINERTAS. Ir dar nori ugnį kurti! Tai ne tau, tau reikia į lovą.

ROZA. Kleinertai, eikite sau, eikite! Jei tėvas... jei Augustas... jie neturi nieko žinoti! Būkite geras... neskriauskite manęs!

KLEINERTAS. Argi aš tau ką bloga darau?

ROZA. Ne, ne, aš žinau. Jūs visada buvote geras! *(Atsikelia nuo kėdės, ant kurios buvo susmukusi, dešinėje, prie durų, paima iš užkrosnio žvakę ir ją įžiebia)* Bet... aš dabar vėl gerai jaučiuosi. Man nieko nėra! Galite būti ramus.

KLEINERTAS. Tu tik taip sakai!

ROZA. Nes taip iš tikrųjų yra. *(Iš lauko pareina Marta, nuogomis rankomis ir basa)* Štai ir Marta!

MARTA. Roza, tai tu? Kur buvai visą dieną?

ROZA. Man rodėsi, kad buvau teisme.

KLEINERTAS. Ne ne, ji tikrai buvo teisme! Marta, pažiūrėk truputį seserį, bent kol tėvas pareis: mergina ne visai gerai jaučiasi.

ROZA. Marta, sukis! Kurk ugnį. Reikia greit bulves kaisti... Kur tėvas?

MARTA. Augusto žemėje.

ROZA. O Augustas?

MARTA. Nežinau, kur jis. Šiandien lauke jo nebuvo.

ROZA. Turi šviežių bulvių?

MARTA. Pilną prijuostę! *(Paberia bulves prie įėjimo į virtuvę, ant grindų)*

ROZA. Atnešk dubenį ir puodą, aš tuoj nuskusiu. Aš negaliu pati atsinešti.

KLEINERTAS. Gal kur nueiti ir ką pasakyti?

ROZA. Kur?.. Gal pas duobkasį? Ne, ne, krikštatėvi Kleinertai, man nereikia! Aš gausiu atskirą vietą.

KLEINERTAS. Tai sudie!

ROZA. Sudie!

MARTA *(Gyvai)*. Užeikite netrukęs, krikštatėvi Kleinertai! *(Kleinertas, kaip paprastai su pypke dantyse, kinknodamas galvą, išeina)*

MARTA *(Kurdama ugnį)*. Tau negera, Roza?

ROZA. Ne, man nieko. *(Tyliai, grąžydama prie kryžiaus pakeltas rankas)* Jėzus, Marija, pasigailėkite manęs.

MARTA. Roza?

ROZA. Ką?

MARTA. Kas tau?

ROZA. Nieko! Atnešk man puodą ir bulves!

MARTA *(Įkūrusi ugnį, atneša molinį dubenį, pilną bulvių, ir peilį)*. Oi, ne, Roza, aš bijau, tu tokia keista!

ROZA. Kaip tai keista, a, pasakyk? Na kaip? Ar ant rankų ką matai? Ar man akyse tviksi? Man visur aplinkui tarsi vaidenasi! *(Klaikiai juokiasi)* Jėzau! Dabar nematau tavo veido! Dabar matau ranką! Dabar matau dvi akis! Dabar taškus! Marta, aš, turbūt, apanku.

MARTA. Roza, gal tau kas nors atsitiko?

ROZA. Tegu dievas tave gelbsti nuo to, kas man atsitiko... Geriau prašyk prieš laiką mirties. Kas prieš laiką miršta, sako, yra ramus. Jam nebereikia vargti ir dejuoti. Kas nutiko mažajam Kurtui Flamui? Nežinau!.. Man sukasi galva! Užmiršau! Viską užmiršau! Koks nepakeliamas gyvenimas! Kad taip ir pasilikty! Kad niekuomet nebeatbustum! Ir kodėl mane tai ištiko?

MARTA (*Baugiai*). Kad tėvas greičiau pareity...

ROZA. Marta, eikš čia, paklausyk! Nepasakyk tėvui, kad aš čia buvau... kad esu... Gerai, Marta, prižadi man?! Aš tau buvau gera... tiesa, Marta? Tu neužmiršai dar... dabar, kada apie mane... taip tamsu!

MARTA. Gal puodelį kavos išgersi, dar stovi orkaitėje. Aš taip bijau, Roza...

ROZA. Nebijok! Aš lipsiu truputį į kamaraite! Aš noriu kiek prigulti! Truputį! Šiaip aš gerai jaučiuosi... Šiaip man nieko nėra.

MARTA. Ar tėvui nieko negalima sakyti?

ROZA. Nė žodelio!

MARTA. Ir Augustui nieko?

ROZA. Nė pusės žodelio! Mergyte, tu nežinai, kas yra motina, aš auginau tave, nuolatos baimindamasi. Daugel naktelių nesudėjau akių, nerimastaudama dėl tavęs, kai tu sunkiai sirgai. Dar nebuvau tavo metų, o jau turėjau tave persikreipusi nešioti – tu visą laiką nenukrisdavai man nuo rankų! Jei tu dabar mane išduosi, aš daugiau tavęs nepažinsiu.

MARTA. Roza, tau nieko blogo neatsitiks?.. Nieko pavojingo, ar ne?..

ROZA. Manau, ne! Eik čia, Marta, padėk man... prilaikyk mane truputį! Aš tokia užmiršta pasaulyje! Tokia vieniša! O kad nebūčiau tokia viena! Aš per daug vieniša čia, žemėje! (*Roza ir Marta išeina pro duris į priemenę*)

Kelias sekundes kambarys lieka tuščias, paskui virtuvėje pasirodo senis Berndas, jis padeda pintinę ir bulvių kauptuką, po to rimtu veidu įdėmiai pažiūri į vidų. Tuo metu iš priemenės į kambarį grįžta Marta.

MARTA. Čia jūs, tėve?

BERNDAS. Karšto vandens nėra! Juk tu žinai, kad man reikia kojas mirkyti. Rozos nėra?

MARTA. Dar nėra, tėve!

BERNDAS. Ką? Dar iš teismo negrįžo? Negali būti, tuoj aštuonios. Augusto nebuvo?

MARTA. Dar ne!

BERNDAS. Ir jo dar nebuvo? Tada ji greičiausiai bus pas Augustą. Marta, matei tą didįjį debesį? Taip apie šeštą, Štreitbergo pusėje?

MARTA. Taip, tėve. Buvo visai sutemę.

BERNDAS. Bus dar didesnių sutemų! Uždek man stalinę lempą ir padėk šventąjį raštą. Svarbiausia – būti pasiruošusiam. Marta, tu visada galvoji apie amžinąjį gyvenimą? Galvoji, kad tu stovi prieš amžinąjį teisėją? Mažai žmonių apie tai galvoja. Kai, pareidamas namo,ėjau paupiu, vėl iš paskos išgirdau mane plūstant. Kada gi aš buvau kailiadiriu? Man stūgavo ir rėkė: kailiadirys! Aš tik atlikdavau savo pareigas. Įtūžėlių gaujos dar tebestūgauja! Sukčiauk! Užmerk akis! Ramiai žiūrėk,

kai apgaudinėja! Tada žmonės tave mėgs... Viešpačiu Jėzumi aš pasikliauju. Mums visiems reikia atramos! Vien gerų darbų neužtenka! Jeigu Roza būtų daugiau apie tai galvojusi, gal mes būtume išvengę visokių negandų, sunkumų ir kartėlio. (*Duryse pasirodo žandaras*) Kas čia eina?

ŽANDARAS. Reikia pakalbėti su jūsų dukterimi. Turiu įteikti pakvietimą.

BERNDAS. Vyresniąja dukterimi?

ŽANDARAS (*Skaito*). Rozai Bernd.

BERNDAS. Mano duktė dar negrįžo iš teismo. Gal aš galiu perduoti tą laišką?

ŽANDARAS. Ne. Aš pats asmeniškai turiu išsiaiškinti. Rytoj apie aštuntą aš vėl ateisiu. (*Skubiai įeina Augustas*)

BERNDAS. Va ir Augustas.

AUGUSTAS. Rozos čia nėra?

BERNDAS. Nėra. Ponas vachmistras taip pat jos klausia; aš maniau, jūs kartu esate.

ŽANDARAS. Man dar reikia vieną dalyką išsiaiškinti, o be to aš turiu įteikti pakvietimą.

AUGUSTAS. Amžinai vis toji Štrekmano istorija. Negana, kad netekau akies, dar štai tąsų. Dieve atleisk, jie vis nesibaigia.

ŽANDARAS. Labanakt. Rytoj rytą aštuntą valandą. (*Išeina*)

AUGUSTAS. Marta, dabar eik tu į virtuvę. Tėve, man reikia su jumis pakalbėti. Eik, Marta, eik, uždaryk duris. Marta, kai tu kalbėjai su Roza, nieko nepastebėjai?

MARTA. Ne, nieko. (*Vogčiomis pamoja jam smiliumi*) Aš tau ką pasakysiu, Augustai.

AUGUSTAS. Uždaryk duris, mergyte, aš neturiu laiko. (*Pats uždaro virtuvės duris*) Tėve, jūs turite atsiimti savo skundą.

BERNDAS. Ką tik nori, Augustai. Šito negaliu.

AUGUSTAS. Tai nekrikščioniška. Jūs privalote jį atsiimti.

BERNDAS. Aš netikiu, kad tai nekrikščioniška. Ir kodėl? kokia begėdystė – taip mergaitei garbę nuplėšti. Tai nusikaltimas, kuris užsitarnauja bausmės.

AUGUSTAS. Kaip čia pradėti, tėve Berndai... Jūs čia pasikarščiavote...

BERNDAS. To reikalauja mano žmona, kuri guli kape! Mano garbė to reikalauja! Mano namų ir mano mergaitės garbė! Ir pagaliau tavo garbė.

AUGUSTAS. Tėve Berndai, tėve Berndai, kaip man pradėti, kad jūs toks nesukalbamas! Jūs tiek daug kalbėjote apie garbę. Reikia ne savo garbės siekti ir ne kieno kito, o dievo garbės!

BERNDAS. Čia visai kitas dalykas: moters garbė yra dievo garbė! Argi tu gali Roza skųstis.

AUGUSTAS. Aš tau sakiau, kad ja nesiskundžiu.

BERNDAS. O gal jai turi kokį priekaištą?

AUGUSTAS. Tokiuose dalykuose jūs mane gerai pažįstate, tėve Berndai. Kol aš nukrypsiu nors truputį nuo kelio...

BERNDAS. Taigi! Aš žinau! Aš žinojau! Taigi, teisingumas turi nueiti savo keliu.

AUGUSTAS (*Šluostydamas nuo kaktos prakaitą*). Kad bent žinotume, kur yra Roza.

BERNDAS. Kažin, ar jau grįžo iš Štrigau.

AUGUSTAS. Tokie tardymai ilgai neužsitęsia. Apie penktą valandą ji ketino būti namie.

BERNDAS. Ji tikriausiai dar paliko šį tą nusipirkti. Ar nereikėjo jai kai ko nusipirkti? Manau, kad jums dar šio bei to trūksta?

AUGUSTAS. Bet ji nepasiėmė pinigų. Tiesa, mums reikėjo savo parduotuvei vitrinoms ir jeinamosioms durims medžiagos, bet jos žadėjome kartu eiti.

BERNDAS. Aš maniau, kad ji su tavim pareis.

AUGUSTAS. Aš daugiau kaip mylią bėgau jos pasitikti, bet jos neteko nei matyti, nei girdėti. Užuo ją sutikęs, Štrekmaną sutikau.

BERNAS. Maniškai tas pats, ką velnią sutikai!

AUGUSTAS. Tėve, šitas žmogus turi žmoną ir vaiką! Ką jie gali dėl jo nuodėmių! Kas man iš to, jeigu jam teks sėdėti. Kai žmogus gailisi... man jau ir pakanka.

BERNDAS. Toks niekadėjas ir tuoj gailės! Kur ten!

AUGUSTAS. Vis dėlto buvo panašu į tai.

BERNDAS. Tu su juo kalbėjai?

AUGUSTAS. Jis neatstojo nuo manęs. Bėgo greta ir kalbino mane. Aplinkui nė gyvos dvasios nebuvo. Jenkerio plente! Pagaliau man jo pagailo. Aš kitaip nebegalėjau.

BERNDAS. Tu jam atsakinėjai? Ką jis sako?

AUGUSTAS. Jis sako, kad jūs turėtumėt atsiimti skundą.

BERNDAS. Tada mano siela nepatirtų džiaugsmo! Būtų niekis, jei tik mane liestų. Aš galiu pakelti, man juokai. Aš – vyras ir, be to, krikščionis! Bet vaikui – visai kitas dalykas! Kaip aš pažiūrėčiau tau į akis, jeigu ją palikčiau šitaip apšmeižtą. Ir dar po tos baisios nelaimės! Matai, Augustai, taip negalima, taip netinka daryti! Visi mus puolė, dėl to, kad mes kitaip gyvenome, negu kiti žmonės! Visi mus vadino šventakupriais ir veidmainiais! Ir pataikūnais, ir dar visokiais! Be paliovos prie mūsų kabinėjosi! Kaip jie dabar gardžiuotųsi. Ogi... mergaitė išauklėta, kad būtų dievobaiminga ir darbšti, kad, ištekėjusi už gero krikščionio, sukurtų gerą krikščionišką šeimą! Tai va! Štai kokią aš ją atiduosiu! Argi aš paliksiu ją taip apšmeižtą? Geriau bulves su druska valgyčiau, negu priimčiau iš tavęs nors pfenigį.

AUGUSTAS. Tėve Berndai, dievo keliai mums nežinomi! Jis gali kasdien mus bandyti. Žmogus neprivalo būti savimi patenkintas! Jei ir norėčiau, vis vien nepajėgčiau! Aš nebegaliu ilgiau jums tylėti, tėve! Mūsų Roza taip pat buvo tik žmogus.

BERNDAS. Ką tu nori pasakyti, Augustai?

AUGUSTAS. Tėve, daugiau neklausinėk!

BERNDAS atsisėda ant kėdės prie stalo, veidu į sieną. Ištarus Augustui paskutinius žodžius, žiūri į jį kelias sekundes, išplėtęs akis ir nustebeš, paskui pasisuka prie stalo ir, drebančiomis rankomis atskleidęs bibliją, vis labiau jaudindamasis, sklaido į visas puses lapus. Liovešis sklaidyti, vėl žiūri į

Augustą. Pagaliau sudeda viršum knygos rankas ir ant jų nulenkia galvą, o jo kūnas tuo metu kelis kartus konvulsyviai sutrūkčioja. Taip jis išbūna kokią valandėlę, paskui vėl atsitiesia.

BERNDAS. Ne! Aš tavęs gerai nesupratau! Klausyk, jeigu aš tave teisingai supratau... tai tikrai būtų... aš nebežinau... visas kambarys sukasi ratu... turėčiau būti kurčias, turėčiau būti aklas. Ne, Augustai! Juk aš nesu nei kurčias, nei aklas! Nesiduok Štrekmano apgaunamas. Štrekmanas dabar visko griebiasi! Jis spąstuose! Jam riesta! Tai nori... kaip nors išsisukti! Ir todėl tave nuteikia prieš mergaitę. Ne, Augustai... Augustai... tik ne šiuo tiltu! Šituo tiltu tu jokių būdu neprivalai žengti. Čia aiškiai matyti jo niekšybė! Kaip jis persekiojo mergaitę. Jeigu ne vienaip, tai kitaip!.. Dabar nori išmėginti šitą būdą! Galbūt jis jus išskirs! Jau ne vieną kartą pasitaikė, kad velnias savo šėtoniškais monais išskirdavo žmones, kuriuos dievas buvo sukūręs bendram gyvenimui. Žmonės niekada nelinkėjo, kad tau tektų mergaitę. Dėl manęs daryk, kaip nori! Aš tau Rozos neprimesiu. Mes dar iki šiol nebadmiriavome. O jeigu tu nori išgirsti mano žodį: aš dedu savo dešinę į ugnį...

AUGUSTAS. Bet ponas Flamas prisiekė.

BERNDAS. Tegul nors dešimt kartų prisiekia! Dvidešimt!.. Vadinasi, jis melagingai prisiekė! Dar ir amžinai save pražudė!

AUGUSTAS. Tėve Berndai...

BERNDAS. Palauk dar minutėlę... kol kas nieko apie tai nekalbėk! Va, paimu knygas! Pasiimu skrybėlę! Nukabinu rinkliavų dėžutę. Viską sudedu čia, į vieną vietą. Ir jeigu tu sakai tiesą, aš tuojau pat einu pas poną pastorių... jeigu čia yra nors kibirkštėlė tiesos!.. Ir sakau: ponas pastoriau, taip ir taip... aš negaliu ilgiau likti bažnyčios seniūnu! Aš nebegaliu valdyti bažnytinės kasos! Sudie! Ir po to niekas manęs čia nebematys! Ne, ne, ne, prisiekiu dangumi! Dabar toliau kalbėk! Sakyk, ką turi pasakyti! Tik nebekankink manęs tuščiai.

AUGUSTAS. Ir aš tą patį galvojau! Aš noriu parduoti namą ir žemę. Gal kitur kur pasidairysiu.

BERNDAS (*Neapsakomai nustebeš*). Tu nori parduoti namą ir žemę? Iš kur čia dabar taip viskas iš karto! Tai tiesiog... beveik žegnotis norėčiau, nors ir nesu katalikas. Nejaugi pasaulis sugriuvo? O gal artėja paskutinio teismo diena! Gal tai paskutinė mano valanda! Atsakyk dabar, Augustai, daugiau nieko nebenoriu žinoti! Atsakyk vardan sielos išganymo!

AUGUSTAS. Kas bebūtų, tėve Berndai, aš jos neapleisiu!

BERNDAS. Gali daryti, kaip nori! Man jau nerūpi! Man nėra reikalo žinoti, ar žmogus panorės įsileisti į savo namus tokią palaidūnę. Aš tai ne! Aš – ne toks žmogus! Na tai?..

AUGUSTAS. Aš nieko daugiau negaliu pasakyti, tik, kad jai kažkas atsitiko! Ar su Flamu, ar su Štrekmanu...

BERNDAS. Gal su abiem!

AUGUSTAS. Iš kur man žinoti.

BERNDAS. Tada aš einu pas poną pastorių! Augustai, perbrauk mane šepetiu. Pavalyk! Man, rodos, visas kūnas eina pagaugais.

Išeina į priemenę; tą patį akimirką įpuola iš virtuvės MARTA ir, labai išsigandusi, sako Augustui.

MARTA. Rozą turbūt ištiko nelaimė! Roza ten, viršuje. Ji jau seniai namie.

BERNDAS (*Vėl ateina, truputį sunerimęs*). Kažkas yra ant aukšto.

AUGUSTAS. Va Marta sako, kad ten Roza.

MARTA. Aš ją girdžiu. Ji jau lipa žemyn.

BERNDAS. Dieve, atleisk man nusidėjėliui! Aš nenoriu jos matyti!

BERNDAS vėl atsisėda prie stalo, užsikiša nykščiais ausis ir nuleidžia galvą ant biblijos. ROZA pasirodo duryse. Ji apsivilkusi kasdieniniu sijonu ir palaidais kartūniniais marškiniais. Ji stovi tiesiai, įtemptai. Plaukai supinti į vieną kasą, nuo pusės palaidi. Rozos veide ryškiai matyti klaikus ryžtas, pilnas kartėlio atkaklumas. Valandėlę ji apžiūri kambarį: senį Berndą, palinkusį prie Biblijos, Augustą, lėtai nusigrįžtantį nuo durų ir apsimetusią įdėmiai žiūrintį pro langą. Paskui, graibstydamasi atramos, pradeda prisiverstina jėga kalbėti.

ROZA. Labas vakaras visiems!.. ?.. Labas vakaras!

AUGUSTAS (*Kiek pasvyravęs*). Dėkui!

ROZA (*Karčiai, šaltai*). Jeigu aš jums nepatinku, galiu išeiti.

AUGUSTAS (*Blaiviai*). Kur dar nori eiti? Kur buvai?

ROZA. Kas daug klausia, tas daug sužino! Kartais daugiau, negu geidžia. Marta, ateik pas mane! (*Marta ateina. Roza atsisėda netoli krosnelės ir pastveria Martos ranką. Po to garsiai*) Kas yra tėvui?

MARTA (*Sumišusi, bailiai, pusbalsiu*). Aš nežinau.

ROZA. Kas yra tėvui? Gali garsiai kalbėti! Ir tau, Augustai... kas tau yra? Tu, Augustai, tikrai turėtum pagrindo, tu galėtum manęs neapkęsti! Tu galėtum! Taip! To aš neginčiju!

AUGUSTAS. Aš niekam pasaulyje nejaučiu neapykantos!

ROZA. O aš visų neapkenčiu! Visų kartu!

AUGUSTAS. Nesuprantu, ką tu čia kalbi?

ROZA. Nesupranti! Taip! Matau! Nesupranti! Girdžiu – staugia plėšrūs žvėrys! O po to staiga, po to – vėl šviesu. Juntu, kaip ta pragaro šviesa vėl dega. Marta...

BERNDAS (*Truputį pasiklauso, atsistoja ir ištraukia Martos rankos riešą iš Rozos rankos*). Neužnuodyk man vaiko! Šalin rankas! Marš į kamaraitę gulti! (*Marta verkdamą išeina*) Kad ausys negirdėtų! Kad akys neregėtų! Geriau, kad negyvas būčiau! (*Vėl įsigilina į bibliją*)

ROZA. Tėve! Aš gyva! Štai aš sėdžiu! Tai šį tą reiškia! Tai jau kažkas yra, jei aš sėdžiu čia! Manau, kad jūs, tėve, turėtumėte tai matyti! Tai yra gyvenimas... jūs jame nugrimzdęs... jūs man nieko nebegalite padaryti! O Jėzus, gyvenate užsimūriję! Jūs nežinote, kas viršum jo vyksta! Aš žinau, skausmuose raičiodamasi tai sužinojau! Taip... nežinau... viskas nuo manęs tolo... lyg mūras po mūro slinktų tolyn... štai ir atsidūriau lauke per pačią audrą ir nieko nebejutau nei po kojomis, nei viršum galvos. Jūs čia, palyginti, tik maži vaikai.

AUGUSTAS (*Išgąstingai*). Roza, jeigu tiesa, ką Štrekmanas sako, tu melagingai prisiekei...

ROZA (*Karčiai juokdamasi*). Aš nežinau! Visko gali būti – negaliu šito prisiminti. Visas pasaulis iš melo ir apgaulės.

BERNDAS (*Sudejuoja*). Viešpats dievas... mano vienintelis prieglobstis.

AUGUSTAS. Ir tu šitaip melagingai prisiekinėjai?

ROZA. Tai niekai! Niekis! Kas čia nepaprasto? Ten guli kai kas. Ten tai yra kai kas. Guli prie gluosnio! Tai yra kai kas! Visa kita man nerūpi. Ten aš j žvaigždes žiūrėjau! Ten aš rėkiau ir šaukiau! Joks dangiškas tėvas nė nepasijudino.

BERNDAS (*Išsigandęs, drebėdamas*). Tu piktžodžiauji prie dangiškąjį tėvą? Jei tu jau tiek toli eini, aš tavęs nepažįstu!

ROZA (*Prieina prie jo keliais*). Tiek toli! Jūs mane pažįstate, tėve! Jūs mane ant kelių sūpavote, aš jums taip pat dažnai pagelbėdavau. Dabar mus visus kažkas ištiko... nors aš nuo to vis gyniausi ir gyniausi...

BERNDAS. Apie ką tu?

ROZA. Nežinau! Aš nežinau! (*Klūpodama ant žemės ir drebėdama, žiūri sustingusiu žvilgsniu į tolij*)

AUGUSTAS (*To reginio paveiktas, karštai*). Roza, kelkis, aš tavęs neapleisiu! Kelkis, aš negaliu matyti tavęs sukniubusios! Mes visi nusidėjėliai. Kas šitaip atgailauja, tam bus atleista. Kelkis, Roza! Tėve, pakelkite ją! Mes ne tokie, bent aš – ne!.. Aš – ne fariziejus! Matote, kaip jai širdj veria. Kas beatsitiktų, aš nesitrauksiu nuo tavęs! Aš – ne teisėjas. Aš neteisiu! Mūsų išganytojas danguje taip pat neteisė. Jis gi tikrumoje prisiėmė mūsų silpnumą, o mes jį tarėme esant tą, kurį dievas leido plakt ir prikalti prie kryžiaus! Galbūt jūs ir suklydote! Aš apsvarsčiau. Aš taip pat ne be nuodėmės. Dar gerai manęs nepažinusi, ji sutiko už manęs eiti. Ką čia man žmonės? Aš jų nesiklausiu!

ROZA. Augustai, jie prie manęs kabinosi kaip varnalėšos! Aš negalėjau perbėgti per gatvę! Visi vyrai zujo paskui mane! Aš slėpdavausi. Aš bijojau. Aš taip bijojau vyrų! Niekas negelbėjo: juo tolyn, juo blogyn! Paskui aš kliuvinėjau iš spąstų į spąstus, kol visai pasimečiau.

BERNDAS. Tu anksčiau buvau tokia griežta. Tu pavijai Leichnerį ir Kaizerį paniekinai. Tu pasigirdama sakei: tegul tik koks ateina! Bernui Miuleriui tėškei į prusnas! Sakei, kad mergaitė, kuri lengvabūdiškai elgiasi, neverta jokios užuojautos, jau belieka pasikarti! O dabar tu kalbi apie spąstus.

ROZA. Dabar jau žinau.

AUGUSTAS. Kas beatsitiktų, aš nesitrauksiu nuo tavęs, Roza! Aš parduosiu savo žemę! Mes išvyksime į kitą kraštą! Mano dėdė gyvena Brazilijoje, už vandenyno. Mudu susigyvensime! Kaip ten bebūtų, šiaip ar taip. Galbūt dabar jau mes tam pribrendome.

ROZA. O Jėzus, Jėzus, kas man? Kodėl aš parėjau namo? Kodėl nepasilikau pas savo kūdikį?

AUGUSTAS. Pas ką nepasilikai?

ROZA (*Atsistoja*). Augustai, man baigta! Pirmiausia man pašėlusiai degino kūną! Vėliau mane apėmė svaigulys! Paskui švystelėjo viltis: bėgau kaip katė su kačiuku dantyse. Mane vijosi šunys.

BERNDAS. Tu supranti nors vieną žodį, Augustai?

AUGUSTAS. Ne! To nesuprantu...

BERNDAS. Tu žinai, ką aš dabar jaučiu? Rodos, po manim atsiveria... praraja po prarajos. Ką mums dar čia teks išgirsti!

ROZA. Prakeikimą! Prakeikimą jums teks išgirsti! Tave aš dar matysiu! Sutiksiu tave! Per paskutinį teismą! Aš išplėšiu tau gerklę su visais žandikauliais! Aš su tavim atsiskaitysiu! Tu turėsi man atsakyti!

AUGUSTAS. Apie ką tu kalbi, Roza?

ROZA. Kam reikia, tas žino, apie ką! *(Išsisėmusi ir beveik netekusi sąmonės, susmunka ant kėdės. Ilgesnė tyla)*

AUGUSTAS *(Norėdamas jai padėti).* Kas tau pasidarė? Taip iš karto?..

ROZA. Nežinau! Anksčiau būtumėte klausę, galbūt... o šiandien aš nežinau! Nė vienas žmogus manęs tikrai nemylėjo.

AUGUSTAS. Kas žino, katra meilė stipresnė: laimingoji ar nelaimingoji.

ROZA. Aš stipri! Aš stipri! Aš stipri buvau! Dabar aš nusilpau! Dabar man galas.

Jeina ŽANDARAS.

ŽANDARAS *(Ramiu balsu).* Duktė turi būti namuose! Senis Kleinertas sakė, kad ji jau parėjo.

AUGUSTAS. Taip, mes pirma nežinojome.

ŽANDARAS. Tada norėčiau tuojau baigti reikalą. Čia reikia kai ką pasirašyti. *(Nepastebėdamas blogai apšviestoje patalpoje Rozos, padeda ant stalo keletą popierių)*

AUGUSTAS. Roza, tau reikia čia kai ką pasirašyti.

ROZA *(Isteriškai, su šiurpia ironija pradeda juoktis).*

ŽANDARAS. Jeigu jūs ta pati, tai nėra ko juoktis, panele... Prašau.

ROZA. Jūs galite... dar valandėlę... palikti.

ŽANDARAS. Kam?

ROZA *(Degančiomis akimis, klastingai).* Jūs pasmaugėte mano vaiką.

AUGUSTAS. Ką ji kalba? Viešpatie, susimilk, ką tu sakai?

ŽANDARAS *(Atsilošia, tiriamai ją stebi, bet kalba toliau, lyg nieko negirdėjęs).* Čia dėl Štrekmano bylos.

ROZA *(Kaip pirma, trumpai, šaižiai).* Štrekmano? Jis pasmaugė mano vaiką!

BERNDAS. Mergiote, nutilk, tu išprotėjai.

ŽANDARAS. Jūs gi neturėjote vaiko?

ROZA. Ką? Tai aš būčiau savo rankomis pasmaugusi? Aš pasmaugiau savo vaiką šitomis rankomis!

ŽANDARAS. Jūs, turbūt, pašėlote? Kas jums yra?

ROZA. Aš visiškai blaiva! Aš nepasiutusi! Aš visai išsiblaivėjau! *(Šaltai, nuožmiai, žiauriai, ryžtingai)* Jis neprivalėjo gyventi! Aš to nenorėjau! Jis neprivalėjo kęsti mano kančių! Turėjo likti ten, kur jam skirta.

AUGUSTAS. Roza, atsipeikėk! Nekankink savęs! Tu nežinai, ką kalbi! Tu mums visiems nelaime neši.

ROZA. Jūs nieko nežinote! Jūs nieko nematote! Jūs nieko nematėte atvertomis akimis. Tegul jis pažiūri po didžiuoju gluosniu... prie alksnių... už klebonijos lauko... prie tvenkinio... ten jis pamatys daiktėlj.

BERNDAS. Tu padarei tokią baisybę?

AUGUSTAS. Tu taip neišpasakytai nusidėjai?

Ji alpsta; vyrai, bejėgiai ir apstulbę, žiūri vienas į kitą.

Augustas prilaiko Rozą, norėdamas jai padėti.

ŽANDARAS. Geriausia, jūs ateisite su ja į nuovadą. Ten ji galės laisvai prisipažinti. Ir jeigu tai ne fantazijos, jai bus žymiai lengviau.

AUGUSTAS (*Rimtai, iš gilumos*). Tai ne fantazijos, ponas vachmistre. Mergaitė... ką ji iškentėjo!

UŽDANGA